

OBČINA AJDOVŠČINA

Župan

Cesta 5. maja 6a
5270 Ajdovščina
t / 05 36 59 110
e / obcina@ajdovscina.si
w / www.ajdovscina.si

Številka: 330-2/2025

Datum: 7.4. 2025

Občinski svet Občine Ajdovščina

Zadeva: Strategija razvoja kmetijstva na območju občine Ajdovščina do leta 2034

Predlagatelj: Tadej Beočanin, župan Občine Ajdovščina

Gradivo pripravil: Oddelek za gospodarstvo in razvojne zadeve; Janez Furlan, Doris Grmek

Pristojno delovno telo: Komisija za kmetijstvo

9. točka 21. redne seje Občinskega sveta Občine Ajdovščina

Predlagam, da Občinski svet Občine Ajdovščina na 21. redni seji dne 17. 4. 2025 obravnava in v sprejme:

PREDLOG SKLEPA

Na podlagi 16. člena Statuta Občine Ajdovščina (Uradni list RS, št. 79/22, 22/25), je Občinski svet Občine Ajdovščina na svoji 21. seji dne 17.4. 2025 sprejel naslednji

S K L E P

o sprejetju Strategije razvoja kmetijstva na območju občine Ajdovščina do leta 2034

1. člen

Sprejme se Strategija razvoja kmetijstva na območju občine Ajdovščina do leta 2034.

2. člen

Ta sklep prične veljati takoj.

Številka: 330-2/2025

Datum :

OBRAZLOŽITEV

1. Razlogi za pripravo Strategije razvoja kmetijstva na območju občine Ajdovščina do leta 2034:

Strategija razvoja kmetijstva na območju občine Ajdovščina do leta 2034 je ključen strateški dokument, ki postavlja celovit okvir za razvoj kmetijstva in podeželja v tem obdobju. Ta strategija je zasnovana tako, da dopolnjuje Strategijo gospodarskega razvoja občine Ajdovščina do leta 2030 in s tem krepi kohezivnost in usklajenost razvojnih politik v občini.

Pri pripravi strategije so aktivno sodelovali številni deležniki, vključno z javnim zavodom, ki pokriva javno službo kmetijskega svetovanja, predstavniki kmetijskih stanovskih društev in organizacij, nosilci kmetijskih gospodarstev, akademiki iz Univerze ter predstavniki razvojnih agencij in uprav lokalnih skupnosti. Ta široka vključenost deležnikov omogoča, da se prikazujejo in upoštevajo različni interesi in potrebe vseh, ki so vključeni v kmetijski sektor.

Potreba po izdelavi strategije razvoja kmetijstva izhaja iz izzivov, s katerimi se sooča ta sektor, kot so podnebne spremembe, povečana konkurenca na trgu, upadanje obdelovalnih površin ter potrebe po trajnostnem razvoju. Prva ideja za oblikovanje strategije se je pojavila leta 2022, s ciljem pripraviti enotno strategijo za celotno območje Vipavske doline. Kljub začetnemu načelnemu strinjanju pa ta pobuda ni bila sprejeta s strani vseh občin, ki geografsko obdajajo Vipavsko dolino. V odgovor na te izzive je Regionalna razvojna agencija Rod pričela s pripravami posameznih strategij za pet posameznih občin.

Metodološko je strategija oblikovana na podlagi analize stanja, ki jo je v letu 2023 izdelala Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Ta analiza je zajemala različne vidike, vključno z gospodarskimi, socialnimi in okoljskimi dejavniki. Sledile so delavnice s kmetovalci, ki so potekale v letu 2023, na katerih so se zbrali mnenja in predlogi ključnih akterjev. V letih 2024 je bila med nosilci kmetijskih gospodarstev izvedena anketa, katere rezultati so bili ključni za oblikovanje strateškega okvirja. Ta okvir je bil nato predstavljen občinskim upravam in kmetovalcem, kar je omogočilo dodatno izmenjavo mnenj in predlogov.

Predlagani strateški dokument postavlja na prvo mesto dvig lokalne samooskrbe, kar je ključno za trajnostno prehransko varnost občine. Krepitev prehranske varnosti vključuje podporo lokalnim pridelovalcem ter spodbujanje sodelovanja med različnimi sektorji, kot so turizem in trgovina. Prav tako je izboljšanje dohodkovnega položaja kmetijskih gospodarstev ključno za ohranjanje kmetijstva v regiji. Občinskemu svetu je v sprejem podan celotni dokument, ki vključuje tudi analitične podatke in priporočila za prihodnje ukrepe. Za potrebe diseminacije dokumenta bo izdelan skrajšan strateški dokument, ki bo izdan tudi v tiskani obliki, kar bo olajšalo dostopnost informacij širši javnosti.

2. Ocena finančnih in drugih posledic sprejema strategije:

Sprejem strategije ne prinaša neposrednih finančnih posledic za občinski proračun, kar pomeni, da ne bomo imeli dodatnih stroškov, povezanih s samo implementacijo. Kljub temu pa občina na letni ravni že zagotavlja proračunska sredstva za izvajanje dejavnosti, povezanih z razvojem

in podporo kmetijstvu. Ta sredstva so namenjena različnim programom, ki vključujejo izobraževanje, svetovanje in podporo inovacijam v kmetijstvu.

Občina Ajdovščina tudi pomembno vlaga v razvoj infrastrukture, ki podpira kmetijstvo in podeželje. To vključuje investicije v cestno infrastrukturo, ureditev kmetijskih zemljišč, namakalnih sistemov ter tržnic, ki omogočajo boljše povezovanje pridelovalcev z potrošniki. Vzpostavitev trajnostnih sistemov za oskrbo s hrano prav tako ostaja v ospredju, saj bodo ti sistemi znatno prispevali k lokalni ekonomiji in izboljšanju kakovosti življenja na podeželju.

Sprejem strategije predstavlja tudi pomemben korak naprej v usklajevanju razvojnih politik ter podpiranju kmetijskih gospodarstev, kar bo dolgoročno pripomoglo k večji stabilnosti in rasti kmetijske panoge v občini Ajdovščina in Vipavski dolini.

Tadej Beočanin,
Župan

STRATEGIJA RAZVOJA KMETIJSTVA NA OBMOČJU OBČINE AJDOVŠČINA DO 2034

STRATEGIJA RAZVOJA KMETIJSTVA NA OBMOČJU OBČINE AJDOVŠČINA DO 2034

Pripravila:

Regijska razvojna
agencija
ROD Ajdovščina
v sodelovanju z Občino
Ajdovščina

Fotografije: Jure
Makovec, Melita Mavrič

Ajdovščina, marec 2025

KAZALO VSEBINE

Nagovor župana	4
1. UVOD IN METODOLOGIJA	5
1.1. Namen	6
1.2. Metodologija	6
1.3. Skladnost s strateškimi dokumenti	7
2. POUDARKI ANALIZE STANJA	10
3. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI, NEVARNOSTI	19
4. POUDARKI ANKETE	22
5. STRATEŠKI OKVIR	30
5.1. Uvod	31
5.2. Temeljne usmeritve in predpostavke strategije	31
5.3. Vizija	34
5.4. Strategija	36
5.4.1. Strateški cilj	39
5.4.2. Horizontalni ukrep 1: Vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja	40
5.4.3. Horizontalni ukrep 2: Osveščanje lokalnega prebivalstva o pomenu lokalne pridelave hrane, promocija potrošnje lokalno pridelane hrane	41
5.4.4. Prednostna usmeritev 1: Izboljšanje infrastrukture in povečanje tržne usmerjenosti kmetijskih gospodarstev	42
5.4.4.1. Ukrep 1.1: Naložbe v posodobitev ter širitev kmetij	44
5.4.4.2. Ukrep 1.2: Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	45
5.4.4.3. Ukrep 1.3: Spodbujanje povezovanja kmetov za skupne nastope na trgu in kolektivne naložbe	45
5.4.4.4. Ukrep 1.4: Spodbujanje partnerskih oblik kmetovanja	46
5.4.4.5. Ukrep 1.5: Razvoj ribogojstva in sladkovodne akvakulture	47
5.4.5. Prednostna usmeritev 2: Trajnostno kmetovanje in upravljanje z gozdovi	48

5.4.5.1. Ukrep 2.1: Spodbujanje naravi prijaznega kmetovanja	49
5.4.5.2. Ukrep 2.2: Preprečevanje zaraščanja kmetijskih zemljišč ter večanje obdelovalnih površin	50
5.4.5.3. Ukrep 2.3: Spodbujanje specializacije kmetijske dejavnosti in širitev kmetij	50
5.4.5.4. Ukrep 2.4: Podpora prevzemnikom kmetij	51
5.4.5.5. Ukrep 2.5: Trajnostno gospodarjenje z gozdovi	52
5.4.6. Prednostna usmeritev 3: Prilagajanje podnebnim spremembam	53
5.4.6.1. Ukrep 3.1: Obnova in izgradnja javnih namakalnih sistemov	54
5.4.6.2. Ukrep 3.2: Spodbujanje uvajanja novih kmetijskih kultur in poskusnih nasadov	55
5.4.6.3. Ukrep 3.3: Spodbujanje pametnega kmetovanja	55
5.4.6.4. Ukrep 3.4: Spodbujanje uvajanja praks za dolgoročno ohranjanje kakovosti tal	56
5.4.6.5. Ukrep 3.5: Protipoplavni ukrepi za zaščito kmetijskih zemljišč	57
5.4.7. Prednostna usmeritev 4: Medsektorsko povezovanje	57
5.4.7.1. Ukrep 4.1: Povezovanje kmetijstva in turizma	58
5.4.7.2. Ukrep 4.2: Povezovanje kmetijstva in izobraževalnih institucij	59
5.4.7.3. Ukrep 4.3: Povezovanje kmetijstva in znanosti	60
5.4.8. Prednostna usmeritev 5: Ohranjanje tradicij, kulturne dediščine in podeželske krajine	61
5.4.8.1. Ukrep 5.1: Podpiranje ohranjanja pridelave starih in avtohtonih sort	62
5.4.8.2. Ukrep 5.2: Spodbujanje pridelave semenskega materiala kmetijskih rastlin	62
5.4.8.3. Ukrep 5.3: Podpiranje obnove in revitalizacije kmetijskih in podeželskih dediščinskih objektov ter krajine	63
5.5. Strateški projekti občine	64
6. URESNIČEVANJE STRATEGIJE	65
6.1. Sprejem strategije	66
6.2. Izvajanje strategije	66
6.3. Možni viri financiranja	66
6.4. Spremljanje strategije	66
7. ZAKLJUČEK	67

Nagovor župana

1. UVOD IN METODOLOGIJA

1.1. Namen

Občine Ajdovščina, Vipava, Renče-Vogrsko, Miren-Kostanjevica in Mestna občina Nova Gorica so v letu 2023 intenzivno pristopile k pripravi strategij razvoja kmetijstva na svojih območjih z željo, da se poenotijo pri strateškem okviru in skupaj povrnejo zaokroženemu območju sloves, ki ga je nekdanj imelo: »Vipavska dolina, vrt Slovenije«.

Strategija razvoja kmetijstva je nastala tudi kot odgovor na pereče stanje, ki smo mu priča; na nujno po krepitvi prehranske varnosti. Kmet je v verigi preskrbe s hrano prvi in prav je, da se vsi deležniki zavedamo pomembnosti in obenem zahtevnosti tega poklica.

Odločitev Občine Ajdovščina za opredelitev kmetijstva kot strateške gospodarske panoge predstavlja pomembno politično odločitev v prid podpori razvoju kmetijstva. Podpora bo vključevala ustrezno prostorsko načrtovanje, naložbe v potrebno javno infrastrukturo, neposredne finančne spodbude kmetijskim gospodarstvom, ki izhajajo iz Pravilnika o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Ajdovščina, pa tudi spodbude za vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja za kmeta, za povezovanje kmetijskih gospodarstev pri proizvodnji in trženju ter za sodelovanje v projektih in pomoč pri dostopu do finančnih virov.

1.2. Metodologija

Metodologija izdelave in načrtovanja občinske strategije formalno in postopkovno ni predpisana. Pri pripravi dokumenta smo sledili načelom transparentnosti ter vključevanja deležnikov po načelu od spodaj navzgor.

Postopek priprave strategije je obsegal več faz: analizo stanja, delavnico z deležniki za izdelavo SWOT analize, opredelitev priložnosti in strateškega okvira, vizije, prednostnih nalog in ukrepov. Izvedena je bila tudi anonimna spletna anketa, s katero smo preverjali mnenja kmetov o vlogi občine pri razvoju kmetijstva. Med drugim nas je zanimalo tudi, na kakšen način tržijo svoje pridelke in katere so največje ovire za razvoj njihove kmetije. Po zadnji obravnavi s ključnimi deležniki v marcu 2025 in revidiranju vsebin je bil dokument predan v sprejem Občinskemu svetu Občine Ajdovščina.

1.3. Skladnost s strateškimi dokumenti

Strategija razvoja kmetijstva v občini Ajdovščina temelji na številnih pravnih podlagah, ki določajo cilje, načela in ukrepe za razvoj kmetijstva na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni. Upoštevani so tako zakoni kot podzakonski predpisi, občinski akti, strateški dokumenti, akcijski načrti ter evropske politike, ki skupaj tvorijo celovit okvir za razvoj trajnostnega, konkurenčnega in okoljsko odgovornega kmetijstva.

Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 11/14 – popr., 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A, 80/20 – ZIUOOPE, 62/24 – odl. US in 102/24 – ZLV-K) ureja občine kot temeljne samoupravne lokalne skupnosti. Občina v okviru ustave in zakonov samostojno ureja in opravlja svoje zadeve ter izvršuje naloge, ki so nanjo prenesene z zakoni.

Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US, 123/21, 44/22, 130/22 – ZPOmK-2, 18/23 in 78/23) določa cilje in ukrepe kmetijske politike, razvoj kmetijstva in podeželja ter prilagajanje podnebnim spremembam. Ureja promet s kmetijskimi pridelki, varnost in kakovost živil, označevanje ter varstvo potrošnikov. Določa tudi dopolnilne dejavnosti na kmetiji, doniranje hrane, javne službe, izobraževanje in nadzor.

Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D, 79/17, 44/22 in 78/23) ureja varstvo kmetijskih zemljišč in njihovo upravljanje, tako da določa njihovo razvrstitev, rabo in obdelovanje, njihov promet in zakup, agrarne operacije in skupne pašnike. Določbe tega zakona se smiselno uporabljajo tudi za gozdove, če ni z zakonom drugače določeno.

Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 22/14 – odl. US, 24/15, 9/16, 77/16 in 78/23) ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovijo trajnostno sonaravno ter večnamensko gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij.

Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C, 31/18, 65/20, 97/20 – popr., 44/22 in 158/22) ureja upravljanje z divjadjo, ki obsega načrtovanje, ohranjanje, trajnostno gospodarjenje in spremljanje stanja divjadi ter načine njihovega izvajanja.

Zakon o sladkovodnem ribištvi (Uradni list RS, št. 61/06) ureja sladkovodno ribištvo kot upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah.

Zakon o zdravstvenem varstvu rastlin (Uradni list RS, št. 62/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/10, 40/14 – ZIN-B in 21/18) določa zdravstveno varstvo rastlin; biotično varstvo rastlin; pridobivanje, izmenjavo podatkov in informacijski sistem; stroške in odškodnine; javno službo zdravstvenega varstva rastlin; določa organe, ki so odgovorni za uresničevanje tega zakona in inšpekcijsko nadzorstvo ter ureja ukrepe in obveznosti v zvezi s pojavom, preprečevanjem vnosa in širjenja ter zatiranjem škodljivih organizmov na rastlinah, rastlinskih proizvodih in nadzorovanih predmetih.

Aksijski načrt za delo z mladimi kmeti 2024-2030 je seznam dejavnosti, ki se bodo do leta 2030 izvajale na nacionalni ravni, da se izboljšajo razmere in pogoji za kmetovanje, predvsem mladih kmetov.

Akcijski načrt za razvoj ekološkega kmetijstva do leta 2027 vsebuje analizo stanja, SWOT analizo, predstavitev potreb, ciljev in 70 ukrepov po 8 prednostnih področjih (pridelava, predelava, prenos znanja, semenarstvo, povezovanje, eko živila v sistemu javnega naročanja, promocija in trženje, raziskave in razvoj novih tehnologij ter ekološko kmetovanje v povezavi s podnebnimi spremembami), ki bodo pripomogli za nadaljnji razvoj ekološkega kmetovanja.

Strategija prilagajanja kmetijstva v Občini Ajdovščina na podnebne spremembe v Vipavski dolini za obdobje 2018-2021 je bila narejena z namenom krepitve lokalnih zmogljivosti kmetijskega sektorja za prilagajanje podnebnim spremembam, obvladovanje tveganj (suše, poplave, pozebe in močni vetrovi) in izkoriščanje priložnosti v kmetijstvu, ki jih prinašajo podnebne spremembe.

Strategija razvoja občine Ajdovščina do 2030 je razvojni dokument, ki predstavlja temelj za trajnostni razvoj občine do leta 2030 na vseh področjih – prostorskem in okoljskem, družbenem, gospodarskem ter upravnem. Strategija je namenjena vsem prebivalcem občine Ajdovščina ter vsem gospodarskim in negospodarskim poslovnim subjektom, ki s svojim delom in delovanjem vplivajo na kvaliteto življenja in okolje v občini Ajdovščina.

Odlok o Občinskem prostorskem načrtu Občine Ajdovščina (Uradni list RS, št. 44/12, 85/15, 81/18 in 38/18), ki je bil sprejet na Občinskem svetu Občine Ajdovščina na 25. seji dne 16. 12. 2021) je prostorski akt, s katerim Občina Ajdovščina določa usmeritve za urejanje prostora (strateški del OPN se šteje kot občinski prostorski plan po ZUreP-2) ter prostorske izvedbene pogoje za graditev in poseganje v prostor (izvedbeni del OPN se šteje kot občinski prostorski načrt po ZUreP-2).

Pravilnik o ohranjanju in spodbujanju razvoja kmetijstva in podeželja v Občini Ajdovščina (na podlagi 24. člena Zakona o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/08, 57/12, 90/12 – ZdZPVHVVR, 26/14, 32/15, 27/17, 22/18, 86/21 – odl. US, 123/21, 44/22, 130/22 – ZPOmK, 18/23 in 78/23) in 18. člena Statuta Občine Ajdovščina (Uradni list RS, št. 79/22), ki je bil sprejet na Občinskem svetu Občine Ajdovščina na 14. seji dne 23. 5. 2024) določa področje uporabe, pogoje, vrste pomoči s posameznimi ukrepi Občine Ajdovščina za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva in podeželja.

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške) razvojne regije 2021-2027 (RRP) je temeljni programski dokument na regionalni ravni, ki na podlagi analize razvojne regije, določa njene prioritete, ukrepe, aktivnosti in seznam prednostnih finančno ovrednotenih projektov. RRP 2021–2027 obsega območje Goriške razvojne regije, ki zajema 13 občin: občino Ajdovščina, občino Bovec, občino Brda, občino Cerklje, občino Idrija, občino Kanal ob Soči, občino Kobarid, občino Miren-Kostanjevica, Mestno občino Nova Gorica, občino Renče-Vogrsko, občino Šempeter-Vrtojba, občino Tolmin in občino Vipava. Področje kmetijstva je v regionalnem razvojnem programu opredeljeno znotraj prioritete »Zelena regija«.

Evropski zeleni dogovor v okviru Strategije od vil do vilic, ki je v središču zelenega dogovora in obravnava izzive trajnostnih prehranskih sistemov, ob čemer priznava neločljive povezave med zdravimi ljudmi, zdravimi družbami in zdravim planetom. Evropski zeleni dogovor določa, kako doseči, da bo Evropa do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina. V njem je predstavljena nova, trajnostna in vključujoča strategija za rast, katere cilji so spodbuditi gospodarstvo, izboljšati zdravje in kakovost življenja ljudi ter poskrbeti za naravo in za to, da nihče ne bo prezrt. Strategija „od vil do vilic“, za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem je v središču zelenega dogovora.

Strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030 je dolgoročen načrt za zaščito narave in preprečevanje propadanja ekosistemov, preprečevanja širjenja tujerodnih invazivnih vrst, boja proti podnebnim spremembam in spodbujanja ekološkega kmetijstva. Varstvo ter obnova biotske raznovrstnosti in dobro delujočih ekosistemov sta ključna za krepitev naše odpornosti ter

preprečevanje nastanka in širjenja prihodnjih bolezni. Strategija s konkretnimi ukrepi in zavezami deluje v smeri ohranjanja in povečanje biotski raznovrstnosti Evrope.

Dolgoročna vizija za podeželska območja EU do leta 2040 prikazuje podeželska območja EU, ki so osrednji del evropskega načina življenja. Ta območja, ki obsegajo več kot 80 % ozemlja EU so splošno priznana in cenjena zaradi proizvodnje hrane, upravljanja naravnih virov, varstva naravne krajine ter rekreacije in turizma. Številne naše tradicije, festivali in kultura so zakoreninjeni v evropskih podeželskih območjih. V viziji je predstavljena dolgoročna vizija za podeželska območja EU do leta 2040. V njem so opredeljena področja ukrepanja za močnejša, povezana, odporna in uspešna podeželska območja in skupnosti. Pakt za podeželje bo mobiliziral javne organe in deležnike, da se odzovejo na potrebe in želje podeželskih prebivalcev.

Resolucija »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021« je prizadevanje za novo poglavje v razvoju slovenskega kmetijstva in podeželja. Pomeni zavestno prilagoditev na nove družbene izzive ter iskanje nove, zahtevnejše, a obetajoče zgodbe slovenskega kmetijstva in podeželja. Zato potrebujemo predvsem dobro voljo, znanje ter pripravljenost za sodelovanje. Posredno in neposredno se kmetijstvo in podeželje dotikata slehernega prebivalca Slovenije. Vplivata na varnost, dostopnost in kakovost hrane, ki jo vsi uživamo. Določata kakovost bivanja in prostora za prosti čas, v določeni meri pa opredelujeta stanje okolja in narave. Družbeni odnosi in pogledi na pridelavo hrane, kmetijstvo in podeželje se hitro spreminjajo.

Resolucija o Dolgoročni podnebni strategiji do leta 2050 je strateški dokument in ne vsebuje konkretnih ukrepov. Temelji na načelih zmanjševanja emisij TGP, učinkovite rabe energije in zmanjševanja porabe energije, podnebne pravičnosti, pravičnega prehoda in znanstvenih dognanj. Cilji in ukrepi temeljijo na načelih zakona, ki ureja varstvo okolja, med katerimi so glavna načela trajnostnega razvoja, celovitosti, sodelovanja, načelo odgovornosti povzročitelja, preventive in previdnosti. Mednje se prepletajo tudi načelo konkurenčnosti, načelo spoštovanja sektorskih ciljev za lažjo integracijo sektorske politike, načelo stroškovne učinkovitosti, načelo zagotovitve aktivne vloge Slovenije v mednarodni skupnosti, načelo ohranjanja habitatov, ki so pomembni za ohranjanja biotske raznovrstnosti in katerih stanje se tudi zaradi podnebnih sprememb slabša, ter načelo ohranjanja kulturne dediščine.

Program upravljanja območij Natura 2000 katerega osnovni namen je opredeliti izpolnjevanje obveznosti varstva posebnih varstvenih območij - območij Natura 2000, ki jih nalagata Republiki Sloveniji Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih. S programom upravljanja se podrobneje opredeljujejo varstveni cilji in ukrepi na območjih Natura, pa tudi pristojni sektorji in odgovorni nosilci za izvajanje varstvenih ukrepov. S programom upravljanja se določajo prednostni projekti, ki omogočajo tudi izkoriščanje priložnosti območij Natura 2000 za lokalni oziroma regionalni razvoj, delovna mesta in gospodarsko rast ter ohranjanje kulturne dediščine, upoštevajoč gospodarske, socialne, kulturne in demografske značilnosti ter načela trajnostnega razvoja.

Načrta upravljanja voda (NUV) za obdobje 2023-2027 na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2023 - 2027 je narejen z namenom zasledovanja ciljev Vodne direktive ter določiti okvir za varstvo celinskih površinskih voda, somornic, obalnega morja in podzemne vode.

Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN SKP) opredeljuje 9 specifičnih ciljev in 1 horizontalni cilj. Načrt se izvaja v okviru 61 intervencij, nekatere izmed katerih pa se naprej delijo na podintervencije. SN 2023 - 2027 za Slovenijo predstavlja ključni usmeritveni dokument ter finančni vir za kmetijstvo in podeželje do leta 2027. Tudi za območje občine Ajdovščina je SN SKP eden najpomembnejših finančnih virov za izvajanje občinske strategije.

2. POUDARKI ANALIZE STANJA

Ukrepi v strategiji temeljijo na Analizi stanja kmetijstva v občini Ajdovščina, ki jo je v letu 2023 izdelala Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. V nadaljevanju podajamo ključne ugotovitve analize.

Za območje občine Ajdovščina je **značilna velika razgibanost terena**, južna ravninska območja se nahajajo do 100 m.n.v., hribovski predeli pa na več kot 500 m.n.v. in presegajo 1000 m.n.v. Velika razlika v nadmorski višini na geografsko majhni razdalji **močno vpliva na značilnosti podnebja in posledično na kmetijstvo in gozdarstvo.**

Kmetijstvo in gozdarstvo

S svojimi dejavnostmi **zavzemata pretežni delež** prostora občine Ajdovščina. Njuna vloga se prilagaja spremenjenim družbenim in prostorskim razmeram, pri čemer primarna raba prostora **pridobiva nove vloge in pomen**. Kmetijstvo namreč še vedno predstavlja enega **najboljših skrbnikov naravnih virov**, še posebej, če ni izrazito intenzivno ter pomembnega **oblikovalca krajinske podobe**. To ni pomembno le za kakovost bivalnega okolja, pač pa tudi za rekreacijo ter preživljanje prostega časa ter razvoj dejavnosti, ki lahko izrabljajo te potencialne, kot je na primer **turizem**. Seveda ima kmetijstvo še vedno v prvi vrsti svojo primarno vlogo, to je **pridelava kakovostne hrane**, vse bolj aktualna pa postaja tudi **lokalna oskrba s prehranskimi proizvodi**. Kljub majhnemu prispevku k bruto družbenemu proizvodu pa postajajo vse pomembnejše **sekundarne funkcije**, kot so gospodarno ravnanje z naravnimi viri, varovanje tal in voda ter ohranjanje kulturne krajine, ki se je oblikovala skozi stoletja.

Naravne danosti in podnebne spremembe

Kot drugod po Sloveniji tudi na območju občine Ajdovščina **podnebne spremembe vplivajo na kmetijsko pridelavo**. V obdobju 1981 - 2010 je **povprečna letna temperatura zraka znašala 9,5 °C**, povprečna zimska 1,0 °C, poletna pa 18,1 °C. V tem obdobju se je povprečna temperatura zraka **dvignila za 1,0 °C**, pri čemer so se najbolj ogreli poletja in pomladi, nekoliko manj zime, medtem ko jeseni niso zaznali sprememb povprečne dnevne temperature. **Naraščanje temperatur se nadaljuje tudi v prihodnje**, pri čemer je obseg dviga odvisen od scenarijev izpustov toplogrednih plinov. Projekcije kažejo, da se bo najbolj segrelo pozimi, poleti in tudi jeseni, nekoliko manj pa spomladi. Dvig temperature močno poveča toplotno obremenitev. Zaradi splošnega dviga temperature zraka se je povečala **pogostost števila vročih in toplih dni**.

V kmetijstvu se **pomanjkanje vode kaže v kmetijski suši**, preobilica vode pa povzroča še druge težave pri pridelavi hrane. V obdobju 1981 - 2010 je povprečna letna količina padavin znašala 1.850 mm, največ jeseni in sicer 610 mm, nekoliko manj pa v drugih letnih časih. Trend povprečne količine padavin je bil v tem **obdobju negativen** (2,68 %/desetletje), v tridesetletnem obdobju so se letne padavine zmanjšale za približno 150 mm oz. 8 %. **Največji padec padavin je zaznati poleti in spomladi**, nekoliko manjši padec pa jeseni in pozimi. Sorazmerno so sončni vsi letni časi, deloma zaradi burje, ki suši ozračje in s tem tudi morebitno oblačnost. Na letnem nivoju znaša povprečno trajanje sončnega obsevanja okvirno 2.200 ur.

Na območju je bilo v 2023 podeljenih 113 **vodnih dovoljenj za rabo vode** za namakanje kmetijskih zemljišč. Predlagana je bila pilotna izvedba vzpostavitve urnika namakanja na izbranem rečnem odseku, vzdolž vodotoka, da bi se zmanjšale trenutne potrebe po vodi in s tem zmanjšal pritisk na vodne ekosisteme v kolikor se z razpoložljivostjo te vode pojavljajo problemi.

Za padavine so si podnebni scenariji zelo različni oziroma kažejo veliko negotovost, ki se bo v prihodnosti še stopnjevala. Večje spremembe je zaznati na **sezonski ravni**, na letni ravni pa se sezonska nihanja izničijo, saj projekcije kažejo, da se bo v zimskem obdobju **količina padavin**

povečala, poleti pa zmanjšala. Višina padavin na letni ravni se bo po scenarijih v drugi polovici 21. stoletja povečala, predvsem pozimi ter spomladi. V primeru obeh scenarijev bo povprečno povečanje letnih padavin konec stoletja v primerjavi z obdobjem 1981 - 2010 za 4 do 7 %. Največ se bodo padavine **povečale pozimi** (13 do 16 %), **najmanj pa poleti**, kjer lahko pričakujemo celo nekoliko **upad padavin**.

Padavinski dan je opredeljen kot dan, ko pade vsaj 0,1 mm padavin. **Število padavinskih dni** na leto v referenčnem obdobju za občino znaša **187 dni**, od tega je največ **padavinskih dni poleti in spomladi** (49 do 54), **najmanj pa jeseni in pozimi** (39 do 45). Hkrati pa pade jeseni največja količina padavin (33 %). Po scenarijih se bo **število padavinskih dni v prihodnje zmanjšalo poleti in jeseni**.

Najboljša kmetijska zemljišča so delno poplavno ogrožena, vendar je poplavna varnost v rangi zelo redkih poplav, ki se lahko pojavi na površini 525,7 ha kmetijskih gospodarstev.

Ob znani spremembi padavin je pomemben podatek, kako se bo spremenila dolžina suhih in mokrih obdobj, ki posredno kažejo **možnost za obe hidrološki skrajnosti, suše in poplave**. V referenčnem obdobju 1981 - 2010 dolžina najdaljšega suhega obdobja znaša 24 dni, dolžina najdaljšega mokrega obdobja pa znaša 9 dni. Kazalnika dolžine zaporednih mokrih in suhih dni ne kažeta večjih sprememb, je pa za kazalnik dolžine suhih obdobj pričakovano podaljšanje za povprečno 1 dan, za kazalnik mokrih obdobj pa je pričakovati skrajšanje za povprečno 1 dan.

Na območju površin, ki so strateško izjemno pomembna za kmetijstvo in pridelavo hrane v Vipavski dolini je **potencialna razpoložljivost vodnih virov za namakanje** v sušnem letu **zadovoljiva**, saj večino območja pade v rang razpoložljivosti 151-299 kar pomeni, da je kmetijskim zemljiščem možno pripisati ali en neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov ali dva neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov.

Tla na območju močno zaznamuje geološka podlaga, ki je na severovzhodu **apnenec** in v jugozahodu **fliš**. V naravnih razmerah **evtrična rjava tla preraščajo listnati gozdovi**, v primorju seveda s kserotermnim značajem. Vendar so do danes ti gozdovi močno izkrčeni, vse primerne površine pa **spremenjene v kmetijske namene**. Na flišu in laporju je večji del površin namenjen **trajnim nasadom, vinogradom in sadovnjakom**. Raba evtričnih rjavih tla na ledenodobnih nasutinah rek pa je predvsem **poljedelska**. Zaradi ravnega reliefa, dobre propustnosti, primerne globine, dobrih fizikalnih in kemičnih lastnosti so ob ustrezni klimi (dovolj padavin) v Sloveniji to **najbolj rodovitna kmetijska tla**. Bližina mest povečuje pritisk na kmetijska zemljišča zaradi širjenja urbanih površin. V prihodnje bo zato zelo pomembno v tem okolju **ohraniti ustrezno razmerje površin poraščenih z gozdom, kmetijskih površin in urbanega okolja**, hkrati pa **ohraniti čiste vodne vire ter neonesnažena tla**.

Kmetijske površine

Gozd pokriva 65 % površine občine kar znaša 15.963,7 ha, trajno travinje predstavlja 15,5 % oziroma 3.816,8 ha, njive zasedajo 4,3 % kar je 1.065,3 ha, sledijo vinogradi, ki obsegajo 3 % kar znaša 728,2 ha površine občine.

Povprečna površina KZU na kmetijsko gospodarstvo (KMG) se je v obdobju 2010 - 2020 povečala za 3,8 % in je v letu 2020 znašala 5,4 ha. **Delež kmetijskih zemljišč v uporabi** je v letu 2020 znašal 20,6 % celotne površine občine kar je 1 % več kot leta 2010. **Njive** so v skupni površini KZU v letu 2020 **predstavljale 23,1 %**, njihov delež pa se je v obdobju 2010 do 2020 **povečal** za 10,5 %.

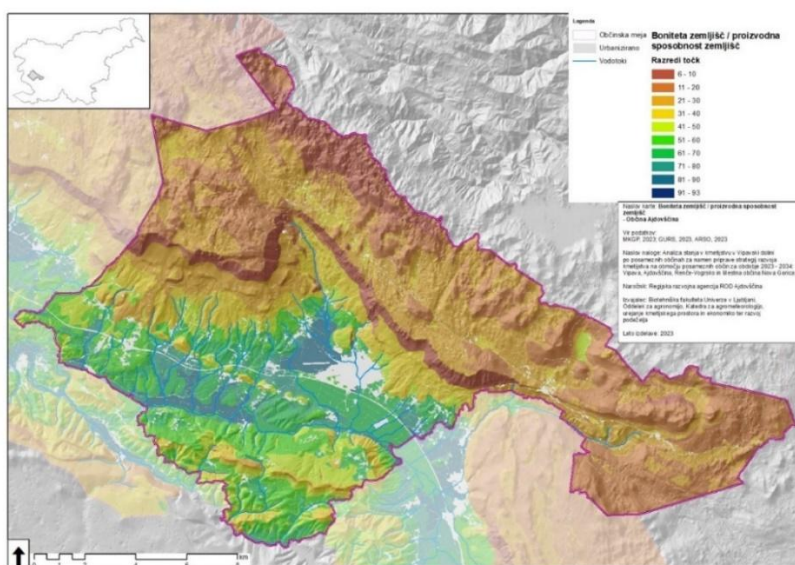
Delež površine **trajnih travnikov in pašnikov** v celotni površini KZU je leta 2020 znašal 60,2 %. Površine trajnih nasadov so ostale skoraj nespremenjene in so predstavljali v letu 2020 845 ha. Podatki kažejo rahel trend **upadanja površin trajnih nasadov**. Na drugi strani se je v zadnjem desetletju v občini Ajdovščina precej povečala površina gozdov, po podatkih SURS kar za 46,2 %, za 23,8 % so se **povečale tudi površine nerodovitnih zemljišč**.

Pomemben kazalnik **potenciala za samooskrbo je površina njiv** na 1.000 prebivalcev, ki je leta 2020 na območju občine Ajdovščina znašala le 60 ha, na ravni Slovenije pa 84 ha. **Površina žit**, ki se je v letu 2020 v primerjavi z letom 2010 zmanjšala za 8,7 % in je znašala 21 ha na 1.000 prebivalcev v Sloveniji pa je v istem obdobju žitna površina znašala 47 ha.

Kmetijska zemljišča so v letu 2020 predstavljala 56,7 % vseh zemljišč v uporabi. **Površina kmetijskih zemljišč** se je v zadnjem desetletnem obdobju zmanjšala za 2,2 %, število kmetijskih gospodarstev, ki ima ta zemljišča v lasti pa se je v istem obdobju zmanjšalo za 2,6 %.

Boniteta ali pridelovalni potencial zemljišča se izračuna na podlagi lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov. Kot posebni vplivi se za kmetijska zemljišča upoštevajo skalovitost, poplavljenost, sušnost, ekspozicija, odprtost in zaprtost, zasenčenost in vetrovnost. Boniteta višja od 30 je na **67,5 % površine občine kar indicira visoko kakovost kmetijskih zemljišč**.

Kmetijska zemljišča v uporabi (KZU) obsegajo 5066 ha, od tega je 5 % v upravljanju Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (SKZG), **95 % pa v zasebni ali drugi lasti**. Za primerjavo, na državni ravni je odstotek KZU v upravljanju SKZG s pogodbo 10 %.

Boniteta zemljišč / proizvodna sposobnost zemljišč.

Njivske površine

Površine njiv so v letu 2020 obsegale 1170 ha, kar je bilo za 11,7 % več kot v letu 2010. Na njivah so prevladovala **krmne rastline in žita**, trajni travniki in pašniki, ki so v letu 2020 obsegali 3051 ha, kar je bilo 2 % manj kot pred desetletjem. **Površine trajnih nasadov so ostale skoraj nespremenjene** in so predstavljale v letu 2020 845 ha. Podatki kažejo rahel trend upadanja površin trajnih nasadov. Na drugi strani se je v zadnjem desetletju v občini Ajdovščina precej **povečala površina gozdov**, po podatkih SURS kar za 46,2 %, za 23,8 % so se povečale tudi površine nerodovitnih zemljišč.

Kmetijska gospodarstva

Po podatkih popisa kmetijstva v letu 2020 je bilo v občini Ajdovščina **960 kmetijskih gospodarstev** kar je za 2,3 % manj kot leta 2010, se je pa za dober odstotek povečala površina kmetijskih zemljišč v uporabi, verjetno na račun kakšne **aktivacije zaraščenih zemljišč oz. nadomestnih zemljišč**. Število živine se je prav tako zmanjšalo in sicer za 7,4 %, obtežba kmetijskih zemljišč z živalmi (število GVŽ na hektar KZU) pa se je prav tako zmanjšala za 8,3 %. Primerjava med slovenskim povprečjem in stanjem v občini Ajdovščina kaže, da se je število kmetijskih gospodarstev na ravni Slovenije zmanjšalo bolj kot na ravni občine. Obseg kmetijskih zemljišč v uporabi se je v obeh primerih ohranil oziroma celo malenkost povečal, kar je **spodbuden podatek**. Tako na ravni občine Ajdovščina, kot na ravni celotne Slovenije, se je zmanjšalo število glav velike živine (GVŽ), kar seveda ob nezmanjšani površini kmetijskih zemljišč v uporabi pomeni **nižjo obremenitev kmetijskih zemljišč z živalmi**.

Kmetijska gospodarstva velikostnega razreda

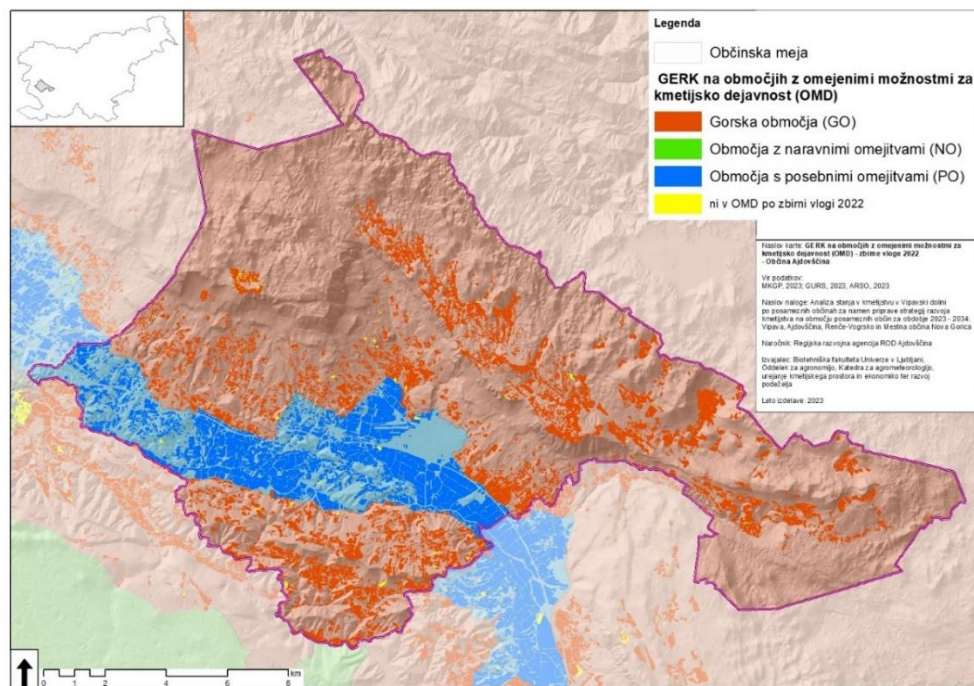
Podatki kažejo, da se površine KZU v lasti KMG **najmanjšega velikostnega razreda zmanjšujejo** (njihova površina se je v obdobju 2010 - 2020 zmanjšala za 12,3 %), **manjše pa je tudi število KMG, ki se uvršča v ta velikostni razred KZU** (zmanjšanje za 1,5 %). Površine KZU v velikostnem razredu od 2 do 5 ha KZU so se v obdobju 2010 - 2020 povečale za 1,8 %, število KMG tega razreda pa se je v istem obdobju povečalo za 1,9 %. Velikostni razred KZU od 5 do 10 ha se je po površini KZU v obdobju 2010 - 2020 zmanjšal za 10,5 %, število kmetij v tem velikostnem razredu KZU pa se je v istem obdobju v občini Ajdovščina zmanjšalo za 14,6 %. So se pa v istem obdobju za 9,4 % povečale površine KZU največjega velikostnega razreda nad 10 ha KZU, število KMG v tem razredu pa je ostalo praktično nespremenjeno.

Omejene možnosti za kmetijsko dejavnost

Glede na **naravne pogoje za kmetijstvo** so opredeljena območja, ki imajo **omejene možnosti kmetovanja** (OMD območja) in se jim za izravnavo večjih pridelovalnih stroškov v sklopu kmetijske politike namenja posebna "OMD plačila". Do teh plačil so upravičena tako imenovana hribovska in gorska območja, območja s posebnimi omejitvami ter druga območja.

Celotna **občina spada v OMD območja**. Kmetijska zemljišča v centralno-južnem delu občine spadajo v območja s posebnimi omejitvami (1857,23 ha, 38 % KZU), izven tega območja pa med gorska območja (2997,01 ha, 62 % KZU). Območja s posebnimi omejitvami pa so geografsko enotna območja, kjer je potrebno **nadaljevati s kmetijsko proizvodnjo zaradi ohranjanja okolja, vzdrževanja podeželja in varstva turističnega potenciala**. Kriteriji za njihovo opredelitev so lahko: redno pojavljanje letnih visokih voda, ustrezna gostota kraških pojavov na enoto površine, redno pojavljanje burje s hitrostjo nad 14m/s pozimi več kot 10 % časa in v vegetacijski dobi več kot 4 % časa oziroma redno letno pojavljanje usadov ali zemeljskih plazov. Za **hribovska in gorska območja**

je značilna precejšnja omejenost uporabe kmetijskih zemljišč, saj je zaradi višje nadmorske višine skrajšana vegetacijska doba in zožena možnost izrabe primernih kultur, zaradi strmin oziroma nagibov kmetijskih zemljišč pa je omejena uporaba standardne mehanizacije.

Grafične enote rabe tal z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD) – zbirne vloge 2022.

Ekološko kmetijstvo

V občini je glede na zbirno vlogo v letu 2022 na ekološki način kmetovalo **51 kmetijskih gospodarstev**. Skupaj se na ekološki način kmetuje na **723,60 ha kmetijskih zemljišč** (2,5 % vseh površin). Medtem, ko je pod ekološkim kmetijstvom kar nekaj kmetijskih površin, pa je nudenje pridelkov, predvsem ponudba ekološkega mesa, pod pričakovanjem.

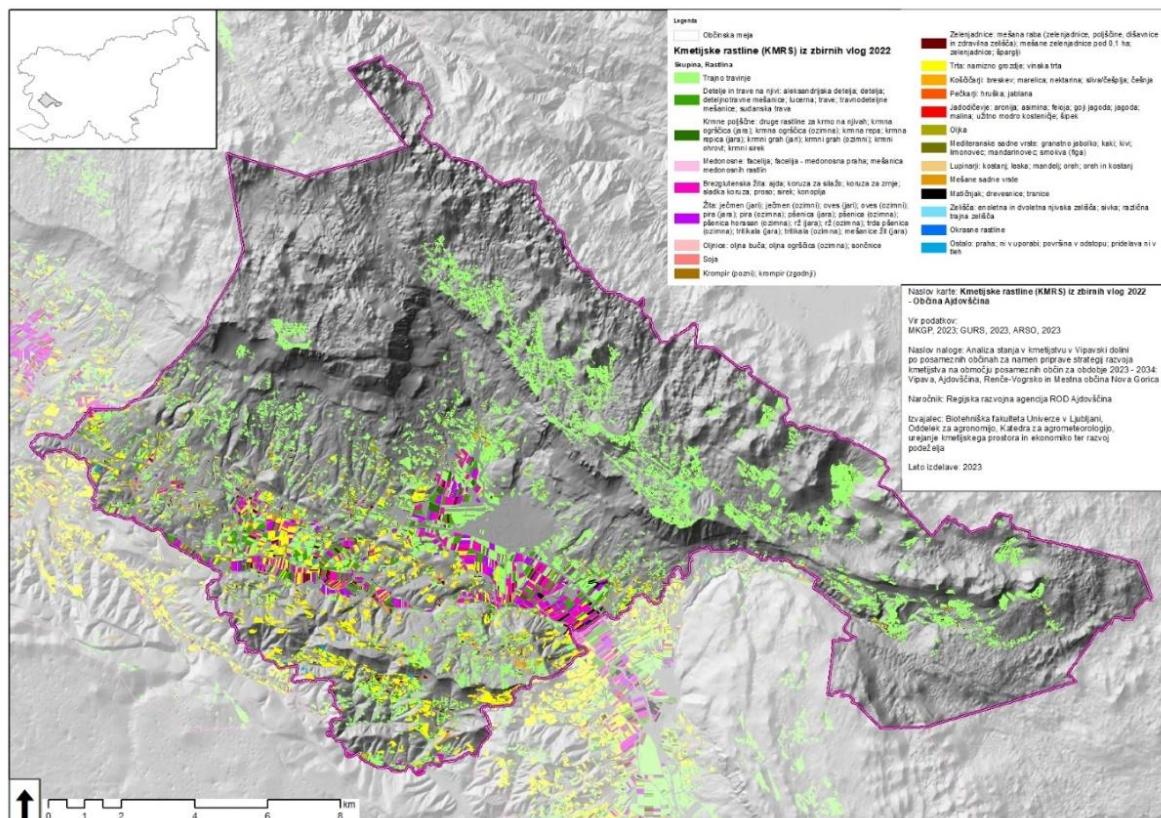
Podpore se namenljajo za izvajanje kmetovanja, ki **omogoča varovanje in izboljšanje okolja, elementov krajine, naravnih virov in biotske raznovrstnosti ter prilagajanje podnebnim spremembam**. Dodelijo se za prostovoljno preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja, kot je določeno z Uredbo 834/2007/ES.

Okoljsko občutljivo trajno travinje

Kmetijsko prakso "Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT)" morajo izvajati nosilci kmetijskih gospodarstev, katerih površine se nahajajo na **območju okoljsko občutljivega trajnega travinja in imajo status OOTT**. Nosilci tega trajnega travinja ne smejo niti spreminjati v drugo kmetijsko ali nekmetijsko rabo (kamor sodi tudi zaraščanje) niti preorati. Dopuščeno je **le rahljanje tal**. OOTT sodi med standarde Pogojenosti, ki jih uvaja novi SKP (prej navzkrižna skladnost), ki se imenujejo: dobri kmetijski in okoljski pogoji (DKOP). Med OOTT se uvrstijo površine vpisane v Register kmetijskih gospodarstev in prijavljene na zbirni vlogi kot trajno travinje (raba 1300, 1320 ali 1222 – visokodebelni z dvonamensko rabo).

Po površini najbolj zastopanih kultur iz zbirne vloge za leto 2022 prevladujeta **trajno travinje** (2681 ha) in **vinska trta** (602,4 ha) ter **koruza za silažo in zrnje** (skupaj 375,9 ha), **TDM, detelje, lucerna in trave** (291,3 ha), **ječmen** (125,3 ha), **zelenjadnice** (105 ha) in **mešane sadne vrste** (59,3 ha).

Vinogradništvo

Vipavska dolina predstavlja veliko vinogradniško pridelovalno območje. Glavnino predstavljajo **bele sorte**, ki so posajene na približno 65 % površin vinogradov, 35 % je posajenih z rdečimi sortami. Vinogradniki pridelujejo tudi **zelen in pinelo**, ki **spadata med avtohtoni sorti**.

Živinoreja

Po podatkih popisa kmetijstva iz leta 2020 je **živino redilo le 44 % kmetijskih gospodarstev** kar je za 25,4 % manj kot leta 2010. Na državni ravni pa je bilo 67,8 % kmetijskih gospodarstev in sicer le 3,7 % manj kot v letu 2010.

Število GVŽ na kmetijskih gospodarstvih je razmeroma nizko, v letu 2020 je znašalo 3 GVŽ/KMG, kar je bilo 3,2 % manj kot v letu 2010. Kljub temu, da je **število živine relativno nizko** v strukturi prevladuje **govedo** (skupaj v letu 2020 3309 živali ali 10,6 % manj kot v letu 2010). **Krave** predstavljajo **31,7 % govejih živali**, rahlo pa prevladuje reja **krav dojilj pred rejo krav molznic** (razmerje 50,5 % : 49,5 %). Podatki popisov 2010 in 2020 pa kažejo **trend zmanjševanja reje krav molznic in povečevanja staleža krav dojilj** (reja le-teh se je v opazovanem 10-letnem obdobju povečala za skoraj 19 %, stalež krav molznic pa se je v istem obdobju zmanjšal za slabih 9 %. Se pa v obeh primerih zmanjšuje število KMG, ki krave sploh še redijo (pri kravah molznicah se je število KMG z molznicami zmanjšalo za dobrih 50 %, pri dojiljah pa za 7,5 %.) Kaže se tudi **trend zmanjševanja števila prašičev** (zmanjšanje števila živali za 13 % v obdobju 2010 - 2020), predvsem pa se je pri prašičih izrazito zmanjšalo število KMG, **ki prašiče sploh imajo** (zmanjšanje za dobrih 61 %). Pri perutnini ni mogoče narediti primerjave z letom 2010, saj je ta podatek zaradi nizkega števila v letu 2010 bil zaupen. Tudi tu lahko opazimo, da se je število KMG, ki sploh še imajo **perutnino** na svojem gospodarstvu **zmanjšalo za več kot polovico** (za 57, 8 %). V opazovanem obdobju se je **zmanjšalo tudi število lihoprstih kopitarjev** (za 21,4 %) ter število kmetij, ki jih še redijo (zmanjšanje za 11,9 %). **Zmanjšuje se tudi število drobnice** (v obdobju 2010 - 2020 za dobrih 30 %) in KMG, ki jo še redijo (za okrog 23 %). Izrazito se je v opazovanem obdobju **zmanjšalo tudi število kuncev** (po številu za slabih 85 %) ter število KMG, ki jih še redijo (zmanjšanje za 86 %).

Čebelarstvo

Na območju občine je glede na stanje v mesecu marcu 2023, **258 čebelnjakov**. Glede prostorske razporejenosti oz. lokacije čebelnjakov ter vodilne medovite rastline so to v južnem delu predvsem **sadovnjaki in robinja**, v centralnem delu **drugo drevje**, v severnem delu pa **javor, smreka in jelka**.

Večje povečanje števila opazimo pri čebelah, kjer se je **število čebeljih družin več kot podvojilo** v primerjavi let 2010 - 2020, za 34,4 % pa se je povečalo tudi število KMG, ki se ukvarjajo s čebelarstvom.

Dopolnilne dejavnosti

Na območju občine Ajdovščina ima vsaj eno dopolnilno dejavnost na kmetiji registrirano **60 kmetijskih gospodarstev**. Največ kmetij ima registrirano eno dopolnilno dejavnost, dve dopolnilni dejavnosti na kmetiji ima registriranih 8 kmetijskih gospodarstev, tri 17 kmetijskih gospodarstev, štiri dopolnilne dejavnosti imajo registrirana 3 kmetijska gospodarstva, 3 KMG imajo registriranih po 5 dopolnilnih dejavnosti, 6 KMG ima registriranih po 6 dopolnilnih dejavnosti, od 7 do 14 različnih dopolnilnih dejavnosti na KMG pa ima registriranih po eno kmetijsko gospodarstvo. Vendar, zgolj registrirana dejavnost še ne pomeni, da se ta dejavnost dejansko na kmetiji tudi izvaja. Iz prakse je znano, da kmetije pogosto registrirajo dejavnosti tudi »na zalogo«, za primer, če bi se kdaj kasneje z njo dejansko tudi ukvarjali.

Glede na vrsto registriranih dopolnilnih dejavnosti sta na kmetijskih gospodarstvih v občini Ajdovščina najbolj zastopani dve dejavnosti: »**predelava in konzerviranje sadja in zelenjave**« ter »**storitve s traktorjem in drugo strojno opremo**«. Obe dejavnosti sta registrirani na po 18 kmetijskih

gospodarstvih. Sledi »**proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov**«, ki je registrirana na 17-tih kmetijskih gospodarstvih, na 11-tih kmetijskih gospodarstvih je registriran »**zakol živali in predelava mesa**«, na 10-tih KMG pa »**storitev izdelave drv in lesnih sekancev iz gozdnih sortimentov za proizvodnjo energije**«. Z omenjeno dejavnostjo je v povezavi tudi »**storitev sečnja**«, ki je registrirana na 9-tih KMG, prav tako kot tudi »**proizvodnja žganih pijač**«, ter storitev »**spravo lesa iz gozda**«, ki jo najdemo na 8-ih KMG.

»**Predelavo zelišč**« ima registrirano 7 kmetijskih gospodarstev, enako število kmetij ima registrirano tudi »**turistično kmetijo z nastanitvijo**«, »**storitev vzdrževanja cest in pluženje snega**« ter »**prikaz del iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti**«. Po 5 kmetijskih gospodarstev ima registrirano dopolnilno dejavnosti »**predelava mleka**« ter »**storitev vzdrževanje zelenic**«. »**Organiziranje delavnic in tečajev**« imajo registrirano 4 kmetijska gospodarstva.

Po 3 kmetijska gospodarstva imajo registrirane sledeče dopolnilne dejavnosti: »**proizvodnja kisa**«, »**predelava medu, cvetnega prahu, matičnega mlečka, propolisa in voska**«, »**izletniška kmetija**«, »**oddajanje površin za piknike**«, »**proizvodnja in prodaja energije iz sončnega vira**«, »**storitev opravljanje posebnih ročnih del in oskrbe živali**« ter »**svetovanje o kmetovanju**«.

Nekatere dopolnilne dejavnosti so registrirane na po 2 kmetijskih gospodarstvih v občini in sicer: »**proizvodnja eteričnih olj**«, »**predelava gozdnih sadežev**«, »**izdelava žaganega, skobljanega in impregniranega lesa (deske, tramovi), izdelava drogov, kolov, železniških pragov**«, »**izdelava enostavnih izdelkov iz lesa**«, »**osmica**«, »**prevoz potnikov z vprežnimi vozili in traktorji**«, »**ježa živali**«, »**tematski parki**«, »**peka kruha in potic na tradicionalni način**«, »**peka peciva in slaščic na tradicionalni način**«, »**predelava zelišč in dišavnic na tradicionalni način**«, »**izdelava mila na tradicionalni način**« in »**storitev zakol živali**«.

Le po eno kmetijsko gospodarstvo na območju pa ima registrirano sledečo vrsto dopolnilne dejavnosti na kmetiji: »**proizvodnja moke in drugih mlevskih izdelkov**«, »**proizvodnja testenin**«, »**proizvodnja rastlinskega olja in predelava semen oljnih rastlin**«, »**proizvodnja piva, medenega piva**«, »**proizvodnja drugih fermentiranih pijač in sadnih vin**«, »**izdelava drv ali lesnih sekancev iz kupljenih gozdnih lesnih sortimentov in izdelava lesnih sekancev v predelovalnem obratu ali za proizvodnjo energije iz kupljenih gozdnih lesnih sortimentov**«, »**ročno pletenje in kvačkanje**«, »**svečarstvo**«, »**izdelovanje klekljanih čipk**«, »**izdelovanje vezenin**«, »**izdelovanje replik slovenske kulturne dediščine**«, »**dekorativno oblikovanje iz naravnih in umetnih materialov**«, »**izdelki iz čebeljega voska**«, »**aranžiranje, izdelava in prodaja vencev, šopkov in drugih aranžmajev iz na kmetiji vzgojenega cvetja ter travniških in gozdnih rastlin**«, »**proizvodnja testenin na tradicionalen način**«, »**storitev gojenje in varstvo gozdov**«, »**storitev prevoz mleka, živali**«, »**storitev predelava mesa**«, »**svetovanje in prikazi iz kmečkih gospodinjskih opravil**«.

3. ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI, NEVARNOSTI

PREDNOSTI	SLABOSTI
+ Možnost prodaje kmetijskih produktov v tujino, predvsem pomembna bližina italijanskega trga. + Milo submediteransko podnebje omogoča gojitev širokega izbora kmetijskih rastlin, kot so vinska trta (avtohtone sorte), sadno drevje, oljke, poljščine in vrtnine, ki uspevajo tudi v sušnejših pogojih in so pomembne pridelovalne rastline v regiji. + Dobra prometna lega – glavni povezovalni element je hitra cesta (H4), ki povezuje Vipavsko dolino z osrednjo avtocesto v Sloveniji (A1) ter italijanskim avtocestnim omrežjem. + Velik delež evtričnih rjavih tal (32 %), ki prevladujejo v dolinskem delu občine Ajdovščina in veljajo za najbolj rodovitna tla v Sloveniji. + Visoka kakovost kmetijskih zemljišč - 67,5 % kmetijskih zemljišč v občini ima boniteto zemljišča nad 30 točk. + Prepoznavna promocijska znamka Vipavska dolina. + Bogata podeželska dediščina.	– Majhne kmetije: povprečna površina KZU na kmetijsko gospodarstvo je v l. 2020 znašala 5,4 ha. – Pomanjkanje delovne sile na kmetijah. – Ni povezovanja znotraj sektorja ter med sektorji. – Neugodna starostna struktura nosilcev kmetij. – Slaba tržna organiziranost kmetijstva, pomanjkanje povezovanja znotraj sektorja, pomanjkanje vertikalnih kapitalnih povezav: pridelava - predelava - trženje, pomanjkanje povezav med sektorji. – Negativna percepcija deležnikov do zadružništva. – Težji pridelovalni pogoji na višjih nadmorskih višinah in strmejših legah. – Razdrobljenost površin: majhne in razpršene kmetijske parcele otežujejo učinkovito upravljanje kmetij, optimizacijo pridelave ter izvajanje modernih kmetijskih praks. – Podnebne spremembe - 75,32 % kmetijskih zemljišč z zelo veliko ogroženostjo zaradi suše, v razredu z veliko ogroženostjo pa je 9,77 % kmetijskih zemljišč. – Majhno število GVŽ na KMG. V letu 2020 povprečno 3 GVŽ/KMG. – Glavni dejavniki naravnega okolja, ki zaradi vpliva podnebnih sprememb ogrožajo gozdove so: žled, veter, zemeljski plazovi, gozdni požari, podlubniki na smreki, bolezni in škodljivci bukve ter invazivne tujerodne vrste. – Slaba sledljivost pridelkov.

PRILOŽNOSTI

- ↑ Namakalni sistem: tehnološka posodobitev obstoječega javnega namakalnega sistema in novogradnja.
- ↑ Razširitev protivetrnih pasov za zmanjšanje erozije (vetrne, vodne).
- ↑ Dodatno izobraževanje za kmete.
- ↑ Digitalizacija v kmetijstvu in spodbujanje pametnega kmetovanja.
- ↑ Ohranjena narava (Natura 2000): na teh območjih je potrebno iskati druge niše (ekološki načini pridelovanja ter reje živali, pridelovanje tradicionalnih kultur po tradicionalnih tehnologijah, pri tem pa izkoriščati tudi povezovanje z varstvom narave in kulturne dediščine).
- ↑ Ekološko kmetijstvo: se navezuje na ohranjanje in zagotavljanje kakovosti kmetijskih tal in preprečevanje erozije ter zmanjšanje negativnih vplivov kmetijstva na stanje tal ter površinskih in podzemnih voda.
- ↑ Možnosti za razvoj čebelarstva.
- ↑ Spodbude za gozdarski sektor.
- ↑ Povezovanje kmetijstva z drugimi sektorji.
- ↑ Partnersko kmetovanje (s končnimi potrošniki, javnimi zavodi, gostinskimi ponudniki).
- ↑ Spodbujanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
- ↑ Povezovanje kmetijstva in turizma.
- ↑ Spodbujanje lokalnih podjetnikov za sodelovanje s kmeti in izdelavo inovativnih živil.
- ↑ Organiziranje dogodkov za osveščanje potrošnikov o lokalni ponudbi.
- ↑ Nadgradnja promocijske znamke Vipavska dolina v znamko kakovosti

NEVARNOSTI

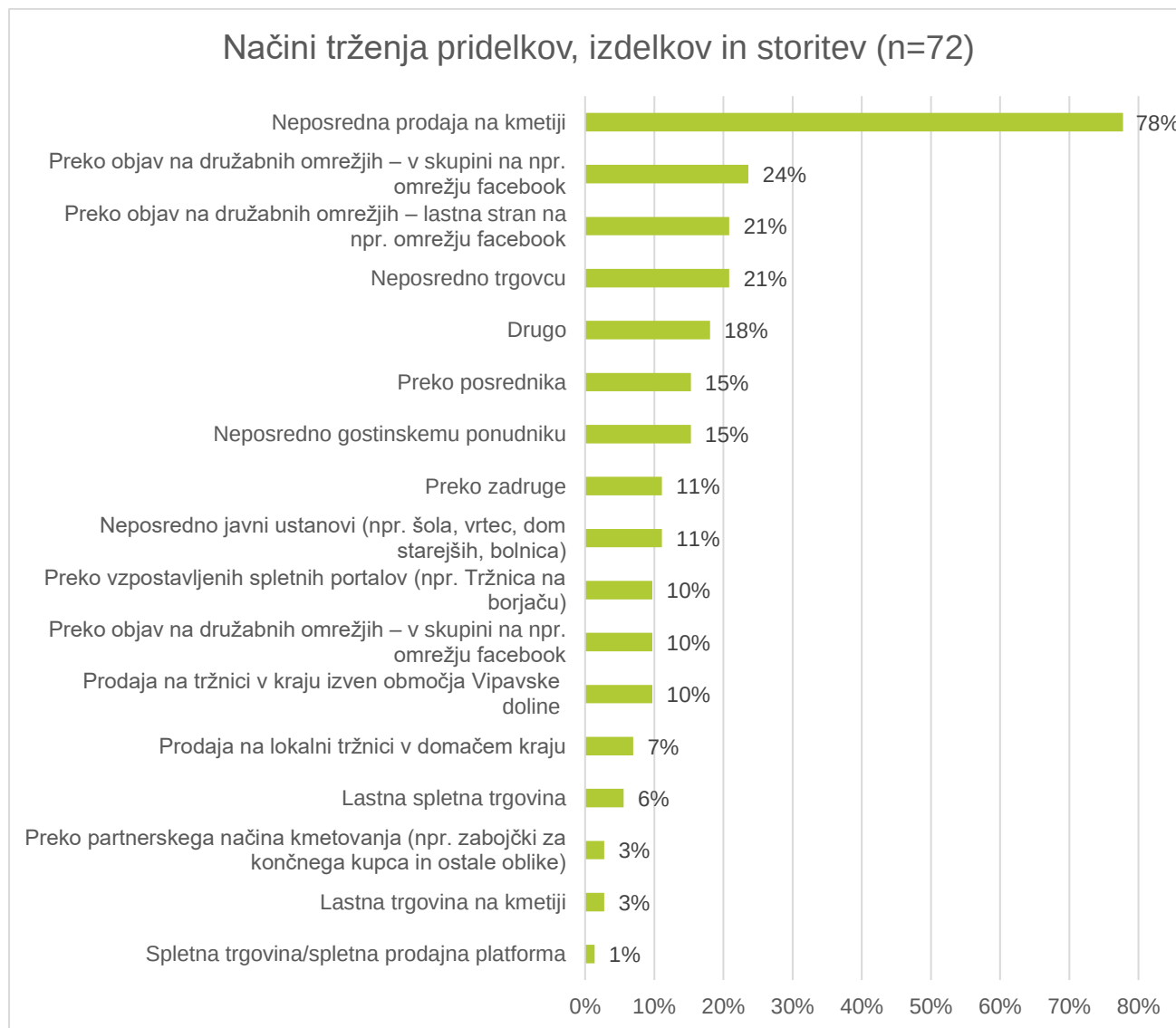
- ↓ Pogostost naravnih nesreč (toča, suša, pozeba ...) in škoda zaradi divjadi in zveri.
- ↓ Vplivi podnebnih sprememb: do leta 2070 predvideno povečanje dni s toplotno obremenitvijo za okoli 25 na 41; vročinskih valov iz 4 na 6; vročih dni (>30°C) iz 8 na 20 dni
- ↓ Vodni primanjkljaj: V tridesetletnem obdobju so se padavine v občini Ajdovščina zmanjšale za 150 mm oz. 8 %. Povprečno število dni v referenčnem obdobju 1981 – 2010 pa znaša 57 dni na leto. V obdobju 2011 – 2040 je pričakovano povečanje za 5 dni ter v obdobju 2041 – 2070 skupno povečanje za 13 dni.
- ↓ Neupoštevanje interesa kmetov, nezaupanje kmetov v sistemske pomoči.
- ↓ Birokratizacija postopkov.
- ↓ Nekritično okoljevarstvo - pogosto pomeni premalo iskanja kompromisov med kmetijskim in okoljevarstvenim sektorjem.
- ↓ Območja omejenih dejavnikov za kmetijsko dejavnost (OMD) – višji stroški pridelave; nadmorska višina, strmine, burja in temu prilagojeni načini kmetovanja. Zaradi višje nadmorske višine je skrajšana vegetacijska doba in zožena možnost izrabe primernih kultur, zaradi strmin oziroma nagibov kmetijskih zemljišč pa je omejena uporaba standardne mehanizacije.
- ↓ Neprilagojena raba fitofarmacevtskih sredstev na posameznih vodovarstvenih režimih.
- ↓ Povečanje deleža gozda ter nerodovitnih zemljišč.
- ↓ Potencialno neustrezna / neusklajena prostorska politika lahko povzroči konflikte med kmetijskimi dejavnostmi in drugimi interesi, kot so urbano širjenje, industrijski razvoj ali infrastrukturni projekti. To lahko privede do izgube kmetijskih zemljišč, omejitev kmetijskih dejavnosti in poslabšanja pogojev za kmete.
- ↓ Pomanjkanje mladih prevzemnikov na kmetijah, opuščanje kmetovanja.

4. POUDARKI ANKETE

V letu 2024 je bila izvedena spletna anketa, v kateri je sodelovalo 210 oseb iz petih občin Vipavske doline in goriškega Krasa. Največ anketirancev je bilo iz občine Ajdovščina, in sicer 96. V nadaljevanju so izpostavljeni rezultati najzanimivejših poudarkov v vprašalniku, ki veljajo za anketirance z območja občine Ajdovščina.

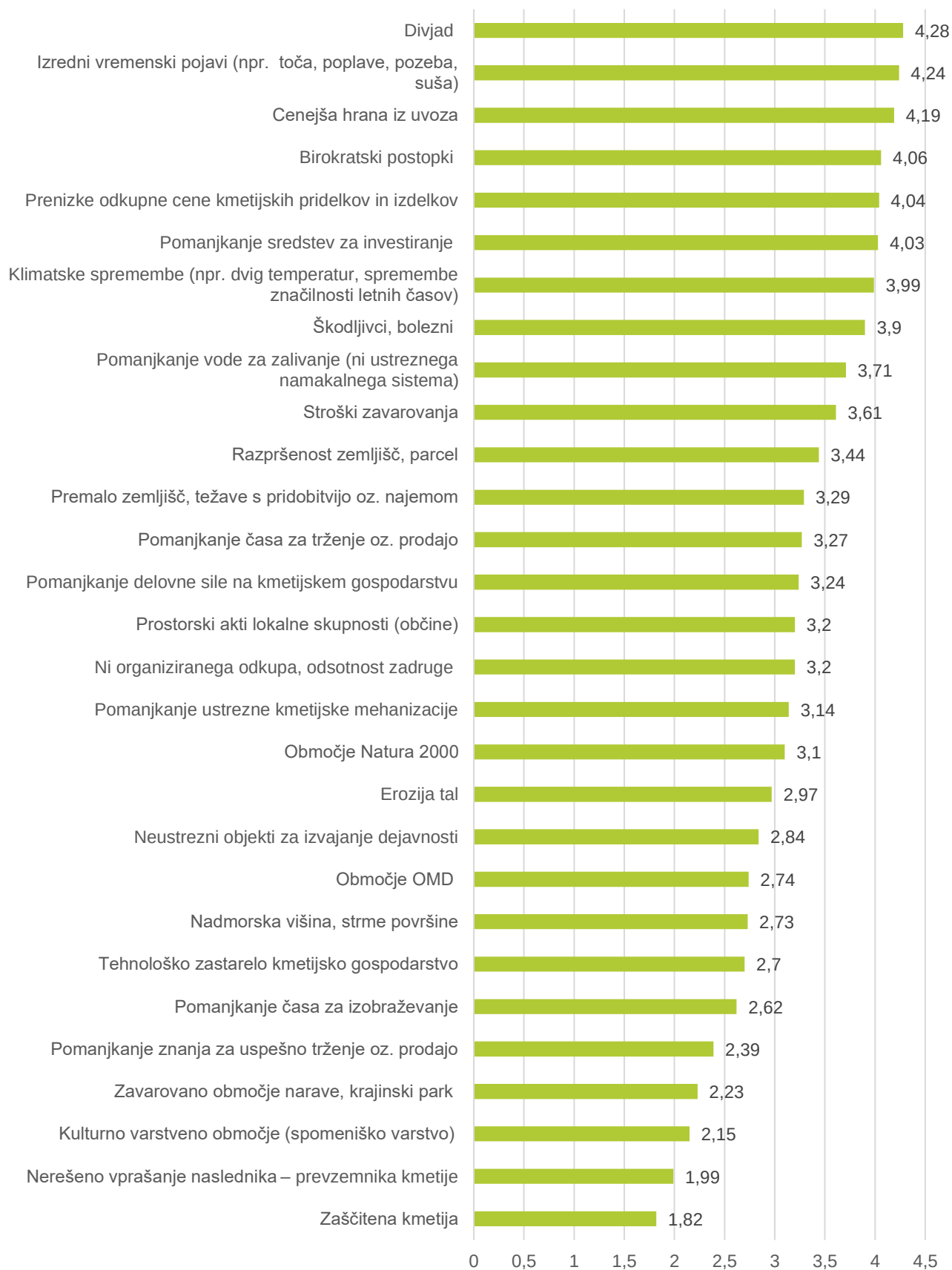
Največ anketirancev iz občine Ajdovščina trži svoje pridelke neposredno na kmetiji. V dobi digitalnih objav sledi trženje na družbenih omrežjih z objavami v skupinah in nekoliko manj na lastni spletni strani. Podoben delež anketirancev trži svoje pridelke neposredno trgovcu. Ostali načini trženja so manj zastopani.

Načini trženja pridelkov, izdelkov in storitev anketirancev iz občine Ajdovščina

Kot prikazuje naslednji graf, so anketiranci iz občine Ajdovščina na Likertovi lestvici (1–5) kot največje ovire pri kmetovanju ocenili divjad, izredne vremenske razmere ter cenejšo hrano iz uvoza. Pomembne ovire so tudi birokratski postopki, finančne prepreke in podnebne spremembe. Statistično značilne razlike so bile zaznane pri vplivu območja Natura 2000, zavarovanih območij, kulturnovarstvenih območij ter nadmorski višini oz. strmih površinah.

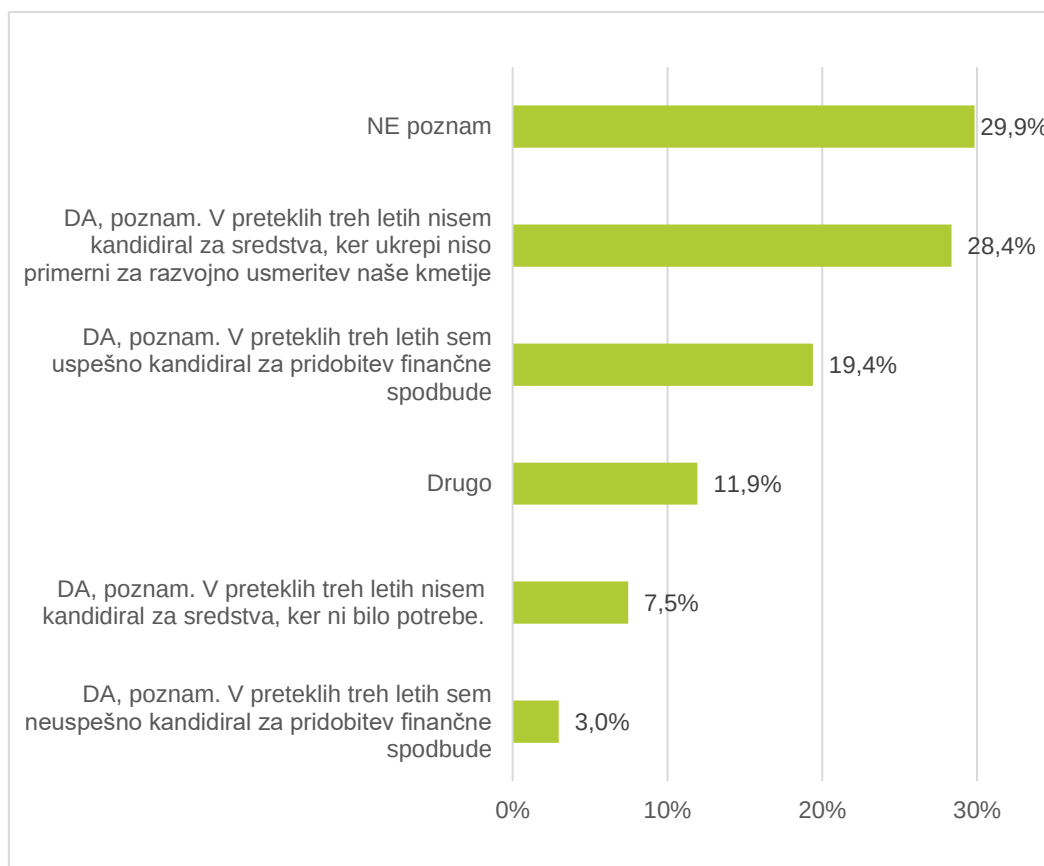
Največje ovire za kmetovanje in razvoj kmetije (n=69)

Največje ovire za kmetovanje in razvoj kmetije glede na anketirance iz občine Ajdovščina

Približno tretjina anketirancev ne pozna finančnih ukrepov občine. Uspešno je za občinska sredstva kandidiralo 19,4 % anketirancev. 7,5 % je takih, ki pozna finančne ukrepe, vendar niso kandidirali na razpisih, saj niso imeli potrebe.

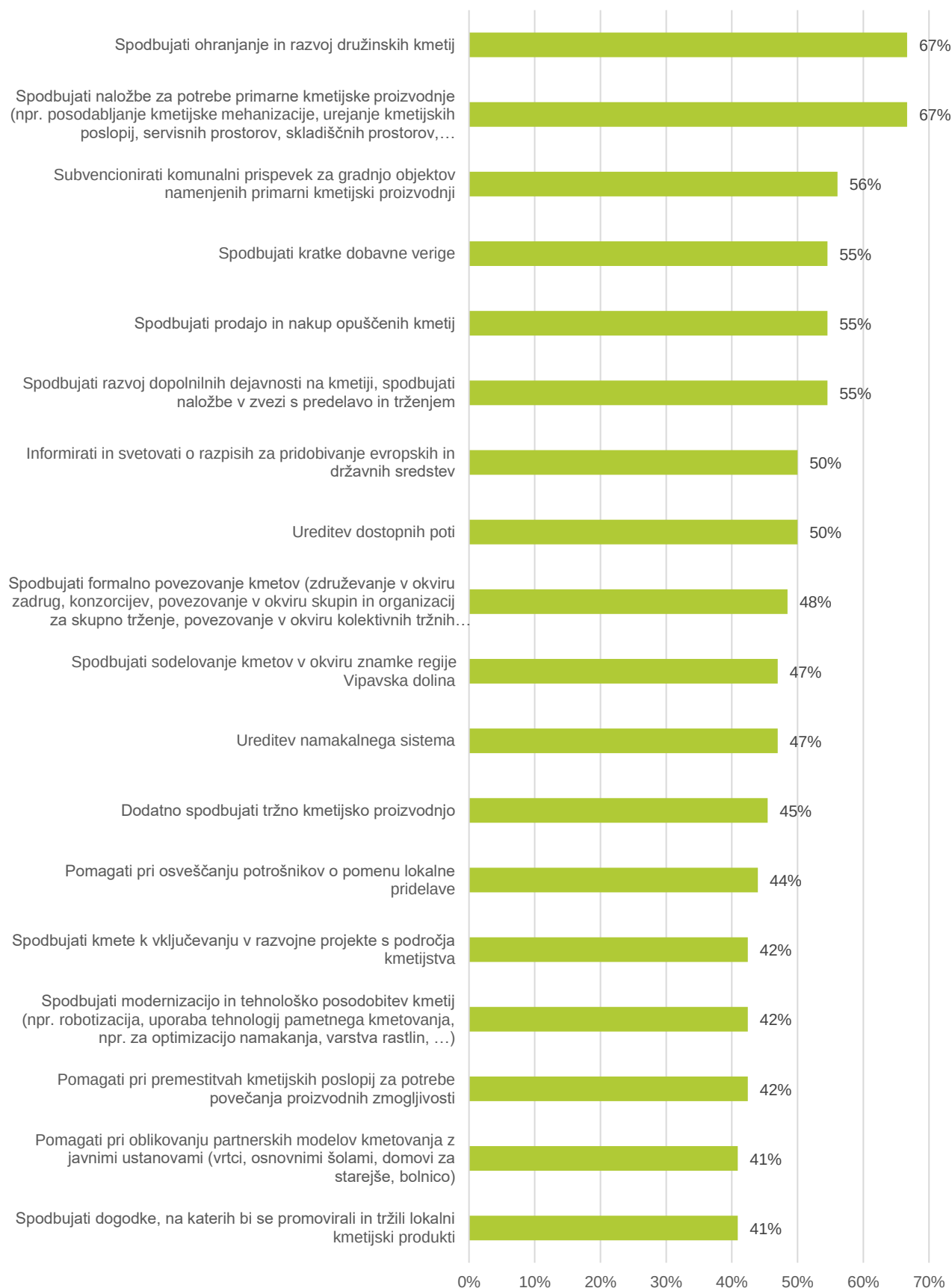
Poznavanje finančnih ukrepov občine Ajdovščina za ohranjanje in spodbujanje razvoja kmetijstva (n=67)

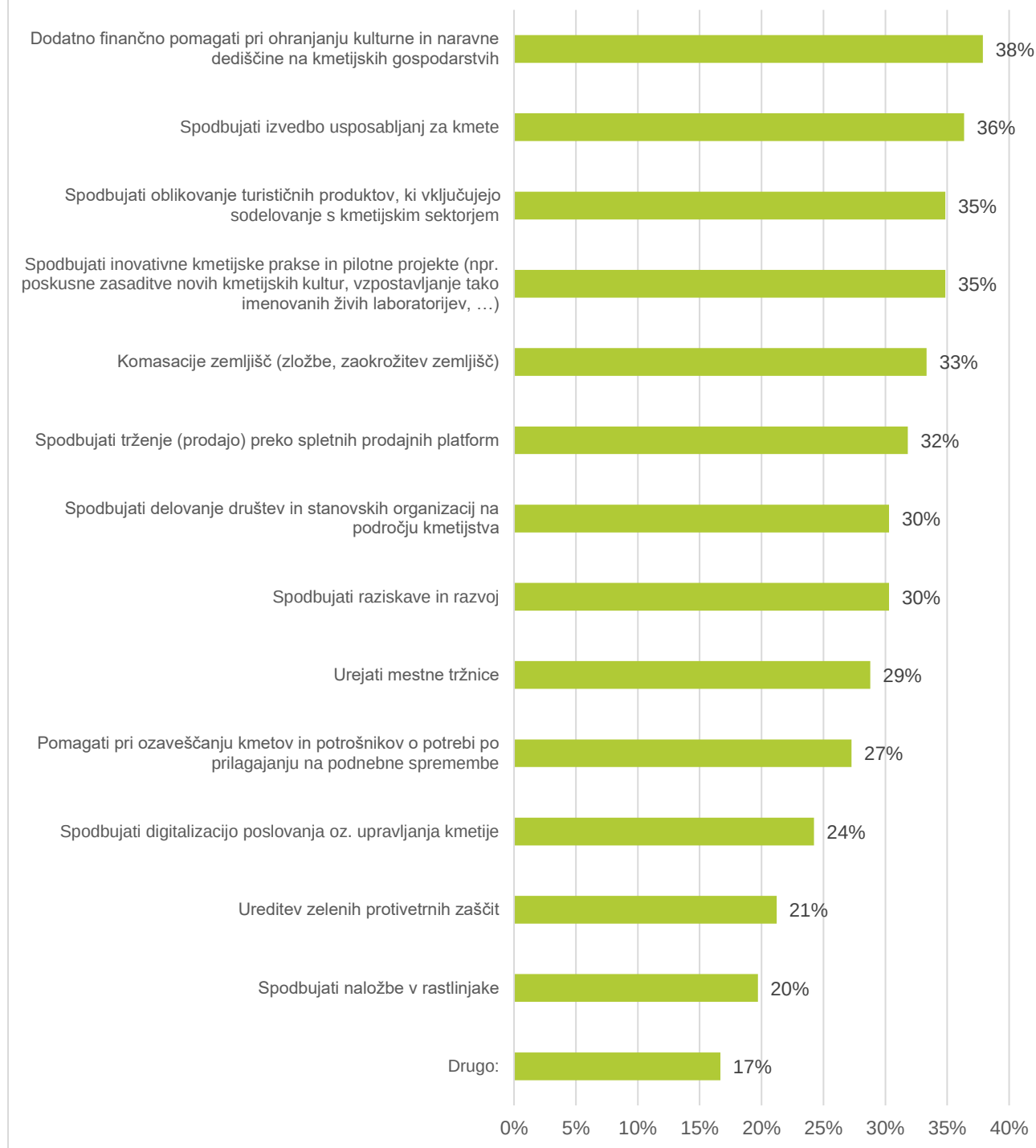
Poznavanje finančnih ukrepov Občine Ajdovščina s strani anketirancev iz občine Ajdovščina

Naslednji graf prikazuje odziv anketirancev na predloge razvojnih vsebin oz. spodbud, ki naj bi jih izvajala Občina Ajdovščina. Največ anketirancev se strinja, da bi morala Občina spodbujati ohranjanje in razvoj družinskih kmetij ter spodbujati naložbe za primarne potrebe kmetijske proizvodnje. Nekaj manj (56 %) se jih strinja, da bi občina morala subvencionirati komunalni prispevek za gradnjo objektov namenjenih primarni kmetijski proizvodnji. Malenkost manjši delež se jih strinja s predlogi kot so spodbujanje kratkih dobavnih verig, spodbujanje nakupa oz. prodaje opuščenih kmetij ter spodbujanje razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetiji in vlaganje v naložbe v zvezi s predelavo in trženjem.

Kaj bi občina Ajdovščina morala storiti za dolgoročni razvoj kmetijstva? (n=66)

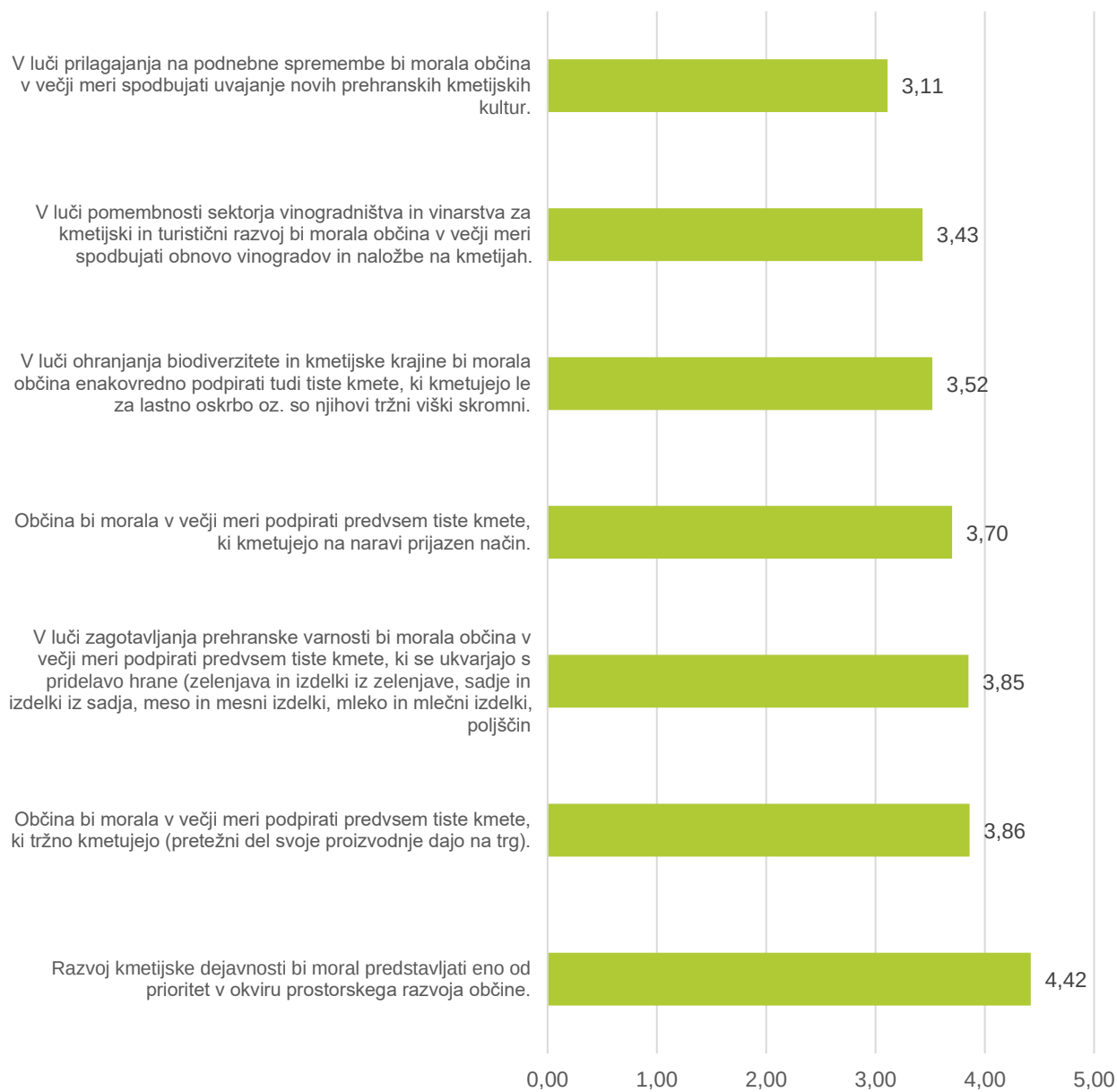
(nadaljevanje) Kaj bi občina Ajdovščina morala storiti za dolgoročni razvoj kmetijstva? (n=66)

Kaj bi občina morala storiti za dolgoročni razvoj kmetijstva?

Predlagana trditev, da bi moral razvoj kmetijske dejavnosti predstavljati eno od prioritet prostorskega razvoja občine je dosegla najvišjo oceno, sledi strinjanje s podporo večjim (tržnim) pridelovalcem, kmetom, ki se ukvarjajo s pridelavo hrane in tistim, ki kmetujejo na naravi prijazen način. Vendar pa so razlike z ostalimi trditvami majhne.

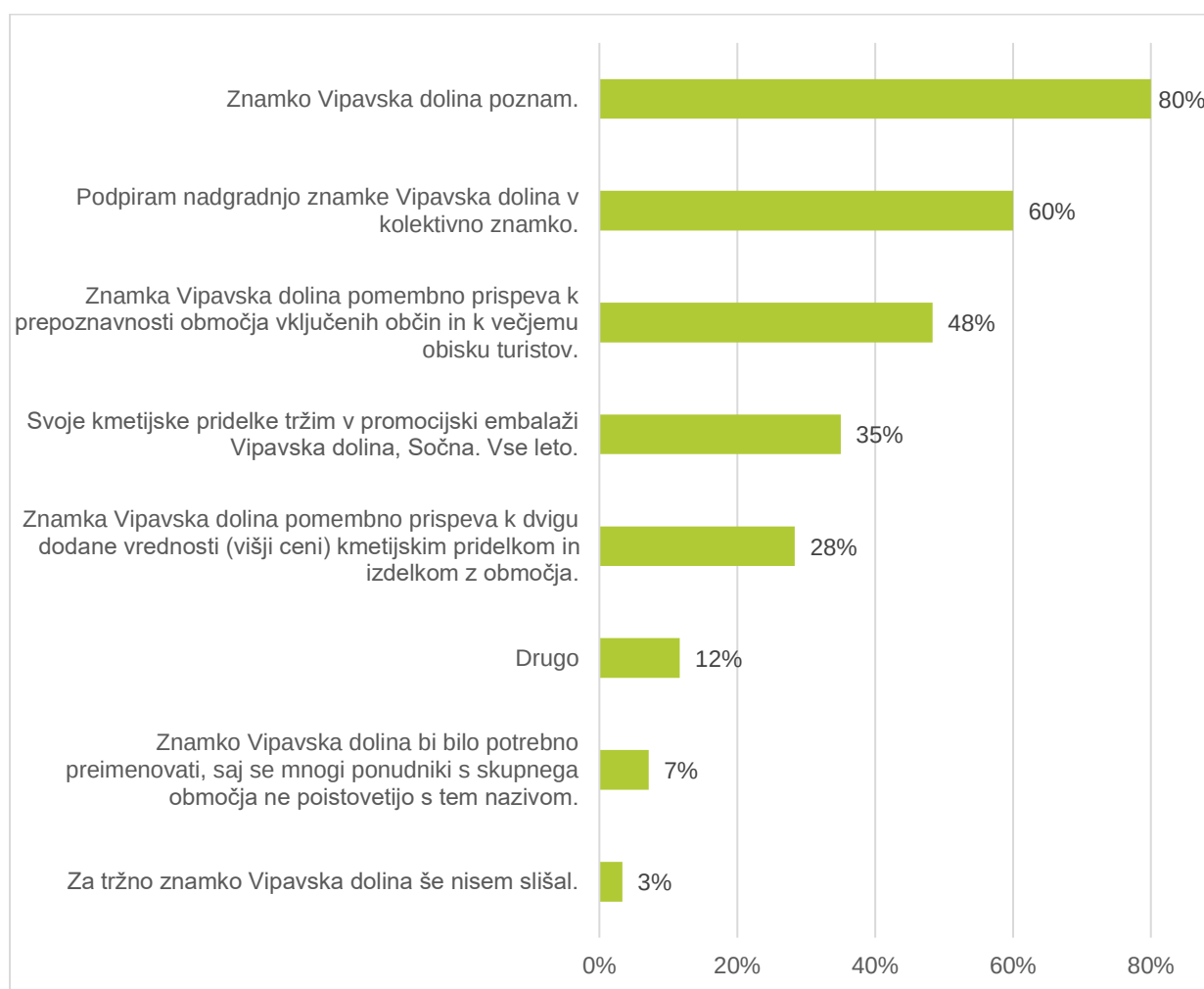
Strinjanje s predlaganimi trditvami (prioritetami) glede vloge Občine Ajdovščina (n=63)

Mnenje anketirancev iz občine Ajdovščina o prioritetah Občine Ajdovščina pri razvoju kmetijstva

Promocijska znamka Vipavska dolina je v občini Ajdovščina dobro prepoznana, pri čemer se polovica anketirancev strinja, da prispeva k prepoznavnosti in obisku območja. Približno tretjina anketirancev trži svoje pridelke v promocijski embalaži v okviru znamke, prav tako se jih polovica zavzema za njeno nadgradnjo, brez potrebe po spremembi imena.

Trditve o znamki »Vipavska dolina« glede na anketirance občine Ajdovščina (n=60)

Strinjanje anketirancev iz občine Ajdovščina s trditvami glede znamke "Vipavska dolina"

5. STRATEŠKI OKVIR

5.1. Uvod

Občine Vipavske doline: Vipava, Ajdovščina, Renče-Vogrsko, Miren-Kostanjevica in Mestna občina Nova Gorica so stopile na pomembno pot oblikovanja strategij razvoja kmetijstva in podeželja. Kljub temu, da vsaka občina pripravlja svoj dokument, so se občine medsebojno poenotile pri strateških usmeritvah.

Vipavska dolina, goriški Kras, Banjška in Trnovska planota ter Nanos so izjemna in raznolika kmetijska in naravna geografska območja, ki ponujajo velik potencial za trajnostni razvoj kmetijstva in podeželja na skupnem zaokroženem geografskem območju.

5.2. Temeljne usmeritve in predpostavke strategije

Usmeritve

Skupna vizija občin, ki upravljajo s svojimi območji v okviru zaokroženega geografskega prostora:, Občina Ajdovščina, Občina Vipava, Mestna občina Nova Gorica, Občina Renče Vogrsko in Občina Miren – Kostanjevica, je **v medsebojnem sodelovanju** oblikovati na zaokroženem območju dinamično in inovativno kmetijstvo, ki bo temeljilo na naslednjih **temeljnih usmeritvah**:

1. Krepitev kmetijskih gospodarstev, prehranska varnost, samooskrba in potrošnja

Spodbujanje lokalne pridelave hrane, dvig tržnih viškov in spodbujanje potrošnje bo pomagalo ohraniti in razviti kmetije, obenem se bo krepil sektor, saj kmetijska gospodarstva ustvarjajo pomembna delovna mesta in prispevajo pomemben delež k ekonomski rasti. Povečevanje kmetijskih gospodarstev in specializacija dejavnosti bosta omogočila večjo konkurenčnost in večje dohodke.

2. Skrb tudi za manjše, samooskrbne kmetije

Z vidika razvoja podeželja imajo tudi pretežno samooskrbne kmetije s skromnimi tržnimi viški pomembno funkcijo in je zato pomembno, da se jih podpira, saj preprečujejo praznjenje podeželja, ohranjajo kulturno krajino in tradicije ter predstavljajo razvojni potencial za razširitev primarne kmetijske proizvodnje ter razvoj dopolnilnih dejavnosti, kot sta turizem in predelava kmetijskih pridelkov.

3. Skrb za okolje

S spodbujanjem naravi prijaznega kmetovanja za potrebe pridelave hrane in povezovanjem kmetov s potrošniki preko različnih oblik preko partnerskega kmetovanja bomo povečali dostopnost svežih in kakovostnih živil, hkrati pa zmanjšali odvisnost od uvoza. Razvoj kratkih oskrbnih verig bo vplival na povečanje zaupanja potrošnikov in krepil lokalno podjetništvo. Lokalna pridelava in poraba hrane bosta prispevala k zdravju potrošnikov in obenem zmanjševala potrebo po dolгих prevozech in tako pripomogla k manjšim emisijam ogljikovega dioksida in prispevala k ohranjanju okolja. Spodbujanje trajnostnih in naravi prijaznih oblik kmetovanja bo prispevalo k ohranjanju rodovitnosti tal, pomagalo varovati okolje in ohranяти naravne vire za prihodnje generacije. Upoštevanje okoljskih standardov bo pomagalo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti in zdravih ekosistemov in na ta način prispevalo k ohranjanju različnih rastlinskih in živalskih vrst in mikroorganizmov, kar je ključno za dolgoročno stabilnost ekosistemov.

4. Prilagajanje podnebnim spremembam

Zaradi pomembnosti panoge se mora kmetijstvo prilagoditi podnebnim spremembam in nepredvidljivim vremenskim razmeram, kot so ekstremno visoke temperature, suše, poplave, toča,

spomladanska pozeba in druge ekstremne vremenske razmere. Prilagajanje bo vključevalo izgradnjo javnega namakalnega sistema, spodbujanje uvajanja odpornejših kultur in ostale ukrepe v prid ohranjanju kmetijske pridelave.

5. Diverzifikacija kmetijskih gospodarstev

Krepitev dopolnilnih dejavnosti bo povečala raznovrstnost virov prihodkov, kar bo kmetijam omogočilo večjo odpornost na tržne spremembe in na nihanja v kmetijski pridelavi oz. prireji in posledično vplivalo na njihov obstoj v dolgoročnem obdobju.

6. Ohranjanje kulturne krajine in podeželske dediščine

Kmetijstvo je bilo od nekdaj najpomembnejši ustvarjalec kulturne krajine Vipavske doline, ki ima izjemno bogato kmetijsko tradicijo, ki je skozi stoletja oblikovala njeno prepoznavno podobo. Z nadaljnjim obdelovanjem kmetijskih zemljišč, primernih za pridelavo hrane, se bo značilna kulturna krajina po eni strani ohranjala v svojih tradicionalnih značilnostih, kot so terasasti vinogradi, sadovnjaki, razporeditev polj in travnikov, po drugi strani pa se bo spreminjala z uvajanjem novih kmetijskih praks, tehnologij in kultur. Te spremembe bodo vključevale prilagoditve podnebnim spremembam, kot so uvedba protivetrnih zaščit zaradi burje in namakalni sistemi zaradi suše, pa tudi prestrukturiranje kmetijske proizvodnje glede na tržne zahteve.

Z ohranjanjem dediščine, povezovanjem tradicije in sodobnih kmetijskih trajnostnih praks bomo krepili identiteto območja.

Predpostavke

Za razvoj kmetijstva je bistveno vzpostaviti infrastrukturno urejeno okolje in ekosistem, ki bo kmetom omogočal dostop do strokovnega znanja, raznovrstnih svetovalnih storitev in stabilnega lokalnega trga. Te predpostavke odražajo kompleksnost kmetijske dejavnosti in potrebo po celostnem pristopu k njenemu razvoju.

1. Učinkovito podporno okolje

Kmetijska gospodarstva za svoj obstoj in razvoj potrebujejo celovit in usklajen podporni sistem, ki povezuje različne ključne elemente – od razvojne politike do financiranja, informiranja, svetovalnih storitev, izobraževanja in zagotavljanja socialne varnosti kmetov. Prenos lastništva kmetij predstavlja izjemno občutljivo razvojno vprašanje, ki neposredno vpliva na prihodnost kmetijske panoge. Le z ustrezno celostno podporo kmetijskim gospodarstvom, ki vključuje vse navedene vidike, bomo lahko zagotovili preživetje in nadaljnji razvoj kmetijstva.

2. Promocija lokalne hrane

S konstantnim ozaveščanjem javnosti o nuji krepitve prehranske varnosti, o prednostih lokalno pridelane hrane, njeni kakovosti, svežini in pozitivnem vplivu na lokalno gospodarstvo ter okolje bomo spodbujali lokalno prebivalstvo k nakupu lokalnih pridelkov in izdelkov, kar bo zagotavljalo stabilno povpraševanje in ustrezno vrednotenje dela kmetov.

3. Urejena javna infrastruktura na podeželju

Urejena javna infrastruktura na podeželju je predpogoj za razvojni preboj v kmetijstvu. Kakovostne ceste, vodovodni in kanalizacijski sistemi ter digitalna infrastruktura (informacijsko-komunikacijska tehnološka infrastruktura) niso nujni elementi le za ohranjanje poseljenosti podeželja in kakovost bivanja, temveč pomembno prispevajo k razvoju kmetijstva zato je potrebno poskrbeti za sistematično in dolgoročno načrtovano vlaganje v infrastrukturo, ki bo omogočalo konkurenčnost kmetijskih gospodarstev, lažji dostop do trga, uvajanje sodobnih tehnologij in digitalizacijo kmetijstva. Brez ustreznih infrastrukturnih temeljev kmetje ne morejo slediti zahtevam sodobnega kmetovanja, kar

posledično vpliva na njihovo produktivnost, dohodkovni položaj in sposobnost prilagajanja podnebnim spremembam. Infrastrukturne naložbe so nujno potrebna investicija za prihodnost kmetijstva v občini.

5.3. Vizija

Naša vizija je, da postane območje občine Ajdovščina zgled trajnostnega razvoja, kjer se prepletajo dobrobiti kmetijstva, ostalih gospodarskih panog, okolja in skupnosti, kar bo prispevalo k boljšemu življenju vseh prebivalcev.

S tem v mislih oblikujemo **vizijo**

**Kmetijstvo na območju občine Ajdovščina bo do leta 2034
uspešna in rastoča gospodarska dejavnost.**

**Pridelava kakovostne hrane ob skrbi za okolje
bo pomemben element trajnostnega in prostorskega razvoja občine
ter ključni nosilec razvoja podjetniških aktivnosti na podeželju.**

**Kmetijska gospodarstva v občini bodo primerljiva s kmetijskimi
gospodarstvi v Sloveniji in v širšem čezmejnem prostoru
z vidika velikosti, dohodkov in inovativnosti.**

5.4. Strategija

Strategija, s katero bomo uresničevali zastavljeno vizijo, temelji na opredelitvi **strateškega cilja**, ki se ga bo dosegalo v okviru **petih prednostnih usmeritev**, ki zajemajo razvojna področja z različnimi vsebinskimi poudarki, ki pa se **medsebojno povezujejo in dopolnjujejo**.

Namen strategije je krepitev lokalne prehranske varnosti, izboljšanje dohodkovnega položaja kmetov in ustvarjanje pogojev za dolgoročno trajnostni razvoj kmetijstva v Vipavski dolini.

Strateški cilj tako naslavlja ključne izzive kmetijstva v Vipavski dolini in v občini Ajdovščina povezane s ponudbo lokalne hrane in dohodkovnim položajem kmetijskih gospodarstev.

Cilj občine je, da s celostnim pristopom vpliva na povečevanje kmetijske proizvodnje in ekonomske učinkovitosti kmetijskih gospodarstev.

Za vsako od petih prednostnih usmeritev strategije so opredeljeni **cilji in kazalniki**, ki jih je potrebno zasledovati pri izvajanju aktivnosti. V okviru prednostnih usmeritev so opredeljeni **ukrepi**, ki bodo prispevali k doseganju ciljev. Znotraj ukrepov so izpostavljeni določeni predlogi aktivnosti oz. **vsebine**, ki se bodo izvajale v okviru projektov.

Vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja za razvoj kmetijstva je v strategiji opredeljena kot **horizontalen ukrep**, saj so: politična podpora, ustrezne pravne podlage in naložbe v potrebno javno infrastrukturo, storitve tehnične podpore, usposabljanj in strokovnega svetovanja ter pomoč pri dostopu do finančnih virov ključnega pomena za razvojni preboj, ki si ga želimo v kmetijstvu. Izvajanje tega ukrepa neposredno vpliva na uspešnost ostalih ukrepov v okviru petih prednostnih nalog, zato mu je potrebno nameniti veliko pozornost.

Ravno tako je **Osveščanje lokalnega prebivalstva o pomenu lokalne pridelave hrane, promocija potrošnje lokalno pridelane hrane horizontalen ukrep**, ki deluje kot povezovalni element, ki krepi učinkovitost vseh ostalih ukrepov v strategiji kmetijstva. Lokalna osveščenost ustvarja konstantno povpraševanje, kar omogoča stabilno ekonomsko okolje za kmete.

Vsi projekti in aktivnosti v okviru posameznih ukrepov in horizontalnih ukrepov morajo izboljšati kazalnike na ravni ciljev prednostnih usmeritev in tako prispevati k uresničevanju strateškega cilja in doseganju treh kazalnikov na strateški ravni.

Viri za uresničevanje strategije so različni, manjši delež predstavljajo občinska sredstva. Učinkovit sistem podpornega okolja bo omogočil kmetijskim gospodarstvom, občinam in ostalim deležnikom v prehranski verigi dostop tudi do ostalih virov; nacionalnih in evropskih sredstev.

STRATEŠKI CILJ Dvig kmetijske proizvodnje s ciljem spodbujanja lokalne oskrbe in prehranske varnosti in izboljšanje dohodkovnega položaja kmetijskih gospodarstev				
PREDNOSTNA USMERITEV 1 Izboljšanje infrastrukture in povečanje tržne usmerjenosti kmetijskih gospodarstev	PREDNOSTNA USMERITEV 2 Trajnostno kmetovanje in upravljanje z gozdovi	PREDNOSTNA USMERITEV 3 Prilagajanje podnebnim spremembam	PREDNOSTNA USMERITEV 4 Medsektorsko povezovanje	PREDNOSTNA USMERITEV 5 Ohranjanje tradicij, kulturne dediščine in podeželske krajine
HORIZONTALNI UKREP 1 Vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja				
HORIZONTALNI UKREP 2 Osveščanje lokalnega prebivalstva o pomenu lokalne pridelave hrane, promocija potrošnje lokalno pridelane hrane				
UKREP 1.1 Naložbe v posodobitev ter širitev kmetij	UKREP 2.1 Spodbujanje naravi prijaznega kmetovanja	UKREP 3.1 Obnova in izgradnja javnih namakalnih sistemov	UKREP 4.1 Povezovanje kmetijstva in turizma	UKREP 5.1 Podpiranje ohranjanja pridelave starih in avtohtonih sort
UKREP 1.2 Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah	UKREP 2.2 Preprečevanje zaraščanja kmetijskih zemljišč ter večanje obdelovalnih površin na KMG	UKREP 3.2 Spodbujanje uvajanja novih kmetijskih kultur in poskusnih nasadov	UKREP 4.2 Povezovanje kmetijstva in izobraževalnih institucij	UKREP 5.2 Spodbujanje pridelave semenskega materiala kmetijskih rastlin
UKREP 1.3 Spodbujanje povezovanja kmetov za skupne nastope na trgu in kolektivne naložbe	UKREP 2.3 Spodbujanje specializacije kmetijske dejavnosti in širitev kmetij	UKREP 3.3 Spodbujanje pametnega kmetovanja	UKREP 4.3 Povezovanje kmetijstva in znanosti	UKREP 5.3 Podpiranje obnove in revitalizacije kmetijskih in podeželskih dediščinskih objektov ter krajine
UKREP 1.4 Spodbujanje partnerskih oblik kmetovanja	UKREP 2.4 Podpora prevzemnikom kmetij	UKREP 3.4 Uvajanja praks za dolgoročno ohranjanje kakovosti tal		
UKREP 1.5 Razvoj ribogojstva in sladkovodne akvakulture	UKREP 2.5 Trajnostno gospodarjenje z gozdovi	UKREP 3.5 Protipoplavni ukrepi za zaščito kmetijskih zemljišč		

5.4.1. Strateški cilj

STRATEŠKI CILJ

Dvig kmetijske proizvodnje s ciljem spodbujanja lokalne oskrbe in prehranske varnosti in izboljšanje dohodkovnega položaja kmetijskih gospodarstev.

Kazalnik 1 Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na posamezno kmetijsko gospodarstvo (KZU v ha/KMG)

Cilj: Povečanje površine kmetijskih zemljišč v uporabi na posamezno kmetijsko gospodarstvo za 10 %.

Izhodiščna vrednost 2020	5,4 ha
Pričakovana vrednost 2034	5,9 ha

Kazalnik 2 Število kmetijskih zemljišč v uporabi

Cilj: Glede na trend upadanja kmetijskih zemljišč v uporabi je cilj občine ohranjanje potenciala.

Izhodiščna vrednost 2020 (v ha)	5066 ha
Pričakovana vrednost 2034 (v ha)	5066 ha

Kazalnik 3 Število kmetijskih gospodarstev z dopolnilno dejavnostjo

Cilj: Povečanje števila kmetijskih gospodarstev z registrirano dopolnilno dejavnostjo za 30%.

Izhodiščna vrednost 2022	60
Pričakovana vrednost 2034	78

Strateški cilj naslavlja ključne izzive kmetijstva v Vipavski dolini in v občini Ajdovščina povezane s ponudbo lokalne hrane in dohodkovnim položajem kmetijskih gospodarstev.

Temelji na tržnih in razvojnih priložnostih, ki temeljijo na preprečevanju opuščanja kmetovanja, povečanju kmetijskih površin v uporabi na posamezno kmetijsko gospodarstvo in diverzifikaciji kmetijskih dejavnosti.

Ključni poudarki vključujejo:

- aktivno politiko povečevanja kmetijskih površin s ciljem 10-odstotnega povečanja površin na posamezno kmetijsko gospodarstvo,
- zavezanost ohranjanju potenciala kmetijskih zemljišč z ukrepi proti njihovem zmanjševanju,
- spodbujanje registracije in razvoja dopolnilnih dejavnosti s ciljem 30-odstotnega povečanja števila kmetijskih gospodarstev z registrirano dopolnilno dejavnostjo.

5.4.2. Horizontalni ukrep 1: Vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja

Za resničen preboj v kmetijstvu je potrebno močno, kvalitetno, strokovno in motivirano podporno okolje. Odločna **politična** in **finančna** podpora ter **strokovno** podpiranje kmetov bo lahko ustvarilo temelje za dolgoročno vzdržno kmetijsko proizvodnjo, ki bo odpornejša na podnebne, tržne in družbene izzive prihodnosti in spodbudilo generacijsko prenavo na podeželju in privabilo mlade, izobražene kadre v kmetijski sektor ter s tem zagotovilo njegovo prihodnost.

Učinkovito podporno okolje predstavlja temelj za uspešno izvajanje vseh petih prednostnih usmeritev strategije. **Osnovni namen horizontalnega ukrepa je zagotavljanje celovite podpore kmetijskim gospodarstvom pri njihovi dejavnosti, razvoju, modernizaciji in prilagajanju na nove izzive.**

V središču **strokovnega in svetovalnega dela** podpornega sistema deluje v Vipavski dolini več ključnih institucij: Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica kot osrednja strokovna javna institucija, Regijska razvojna agencija ROD Ajdovščina in Regijska razvojna agencija Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica kot ustvarjalki in povezovalki razvojnih iniciativ in referenčni instituciji za pridobivanje EU sredstev, tehnični pisarni LAS Vipavska dolina in LAS V objemu sonca kot podporni točki za razvoj podeželja in izvajanje pristopa LEADER/CLLD. Sistem tvorijo tudi raziskovalne in izobraževalne ustanove v Goriški razvojni regiji (Univerza Nova Gorica, ŠČ Nova Gorica - Biotehniška šola Šempeter pri Gorici), Goriška lokalna energetska agencija (GOLEA), ki nudi kvalitetno podporno okolje za dvig energetske učinkovitosti in osveščenosti v Primorskih občinah in območna enota Zavoda RS za gozdove, ki skrbi za ohranjanje in sonaravni razvoj gozdov in vseh njihovih funkcij za trajnostno in kakovostno gospodarjenje ter rabo.

Za izvajanje strategije je nujno sodelovanje tudi z drugimi **strokovnimi institucijami izven naše regije** (npr. Kmetijski inštitut Slovenije, ostale univerze in raziskovalne institucije), ki lahko s svojim znanjem in izkušnjami pomembno sooblikujejo strokovno-svetovalni del podpornega okolja za kmetijstvo.

Pomemben člen v sistemu podpornega okolja so tudi **občinske upravne službe** in nenazadnje **stanovska društva**, ki s svojim delovanjem krepijo izmenjavo znanj, izkušenj in dobrih praks v kmetijstvu ter podeželskem prostoru. Njihovo delovanje je ključno tudi za ohranjanje tradicije in kulturne dediščine podeželja ter za krepitev povezanosti podeželske skupnosti, zato je pomembno zagotavljati podporo njihovem delovanju ter razvoju novih programov in aktivnosti, ki odgovarjajo na sodobne izzive kmetijstva in podeželja. Izpostaviti velja Društvo podeželske mladine Primorska, ki s svojo dejavnostjo neposredno vpliva na demografsko sliko podeželja, saj spodbuja mlade, da ostanejo in razvijajo kmetijsko dejavnost v domačem okolju, kar je ključno za preprečevanje opuščanja kmetij in ohranjanje živega podeželja.

Za zagotavljanje celovite podpore kmetijskim gospodarstvom je nujno, da imajo tudi institucije podpornega okolja politično in finančno podporo in da medsebojno sodelujejo.

Izpostavljene vsebine in aktivnosti horizontalnega ukrepa 1:

- vzpostavitev mreže služb za podporo razvoju kmetijstva v Vipavski dolini; koordinacija med različnimi institucijami podpornega okolja in razvoj novih storitev glede na potrebe in izzive v sektorju,
- krepitev svetovalne dejavnosti; strokovno svetovanje in usmerjanje kmetijskih gospodarstev, individualno svetovanje prilagojeno potrebam posameznih kmetijskih gospodarstev; svetovanje pri uvajanju okolju prijaznih tehnologij in trajnostnih praks v kmetovanju; pomoč pri razvoju dopolnilnih dejavnosti in diverzifikaciji; svetovanje pri trženju, svetovanje glede možnosti sofinanciranja projektov z nacionalnimi in EU sredstvi,
- priprava strateških razvojnih projektov,
- redna strokovna izobraževanja za kmete in druge deležnike, specializirani programi usposabljanja za mlade prevzemnike kmetij, organizacija strokovnih ekskurzij in predstavitev dobrih praks,
- spremljanje učinkovitosti podpornih storitev in njihovo prilagajanje potrebam uporabnikov,
- sofinanciranje delovanja društev in izvedbe konkretnih vsebin, kot so izobraževanja, strokovne ekskurzije, promocijski dogodki in podobno,
- oblikovanje novih inovativnih podpornih storitev; vzpostavitev inovativnega podpornega podjetniškega okolja, kot so npr. živilski inkubatorji.

5.4.3. Horizontalni ukrep 2: Osveščanje lokalnega prebivalstva o pomenu lokalne pridelave hrane, promocija potrošnje lokalno pridelane hrane

Ukrep je usmerjen v **konstantno krepitev zavesti o pomenu in prednostih lokalno pridelane hrane ter spodbujanje njene potrošnje med lokalnimi prebivalci**. Namen ukrepa je povečati delež lokalno pridelane hrane v prehrani prebivalcev ter s tem okrepiti ekonomsko stabilnost lokalnih kmetijskih gospodarstev in prispevati k večji prehranski varnosti širše regije in države. Z izbiro lokalnih pridelkov in izdelkov potrošniki neposredno podpirajo lokalne kmete in predelovalce, denar ostaja v lokalnem okolju in se ponovno investira v skupnost. To prispeva tudi k ohranjanju delovnih mest v kmetijstvu in s kmetijstvom povezanih dejavnostih.

Posebna pozornost bo namenjena izobraževanju in informiranju prebivalcev o številnih prednostih lokalno pridelane hrane. To vključuje ozaveščanje o višji hranilni vrednosti in boljšem okusu sveže, sezonsko pridelane hrane in pomenu krajših dobavnih verig, ki zmanjšujejo potrebo po konzervansih in znižujejo ogljični okoljski odtis.

Ukrep vključuje tudi informiranje o sezonski razpoložljivosti lokalnih pridelkov in načinih njihove priprave. S promocijo sezonskega prehranjevanja se spodbuja bolj trajnostne prehranske navade in zmanjšuje odvisnost od uvožene hrane.

Za doseganje trajnih učinkov ukrep predvideva kontinuirano izvajanje promocijskih in izobraževalnih aktivnosti, s posebnim poudarkom na vključevanju mladih generacij.

S krepitvijo povpraševanja po lokalno pridelani hrani ukrep prispeva k večji ekonomski stabilnosti kmetij, spodbuja razvoj lokalnih predelovalnih dejavnosti in krepi povezanost med podeželskim in urbanim prostorom v občini.

Aktivnosti promocije hrane in promocije kmetijstva morajo biti povezane, da si bodo potrošniki lahko ustvarili realno sliko o procesih pridelave in reje.

Izpostavljene vsebine in aktivnosti horizontalnega ukrepa 2:

- Organizacija tržnic lokalnih kmetijskih produktov in promocijskih dogodkov; organizacija rednih dogodkov za promocijo lokalne hrane, kot so spremljevalni tematski dogodki na Ajdovski mestni tržnici, sezonski kulinarčni festivali, vodene degustacije, tekmovanja v pripravi tradicionalnih jedi, tržnice v okviru turističnih dogodkov ter posebni tematski dnevi v gostinskih obratih in javnih ustanovah s poudarkom na lokalnih sestavinah v okviru menijev.
- Izobraževalne aktivnosti za različne ciljne javnosti; priprava in distribucija izobraževalnih gradiv o pomenu lokalne pridelave hrane, promocijske brošure o prednostih lokalne hrane za zdravje ter redne objave v lokalnih medijih o vplivu nakupa lokalne hrane na razvoj skupnosti in gospodarstva.
- Nadgradnja spletnega sistema za obveščanje potrošnikov o sezonski ponudbi lokalnih pridelkov; nadgradnja spletne platforme Tržnica na Borjaču z mobilno aplikacijo za telefone, ki omogoča neposredno povezovanje kmetov in potrošnikov.
- Promocija lokalne hrane v javnih ustanovah (npr. vrtec, šole); vzpostavitev celovitega programa izobraževanja o lokalni pridelavi in predelavi hrane v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, ki vključuje praktične delavnice priprave jedi iz lokalnih sestavin za kuharje, obiske kmetij s strani vodij nabave, vzpostavitev šolskih vrtov, spodbujanje izvajanja kmetijskih krožkov, spodbujanje vključevanja vsebin o pomenu lokalne pridelave hrane v učne programe, s posebnim poudarkom na povezovanju z lokalnimi kmeti kot mentorji.

5.4.4. Prednostna usmeritev 1: Izboljšanje infrastrukture in povečanje tržne usmerjenosti kmetijskih gospodarstev

Cilj: Zagotoviti potrebno infrastrukturo za povečanje produktivnosti kmetij, spodbujati dvig tržne proizvodnje in olajšati dostop do tržišč.

Kazalnik 1 Naložbe v primarno kmetijsko proizvodnjo

Cilj: Povečanje občinskih proračunskih sredstev za naložbe na letni ravni.

Izhodiščna vrednost 2024 v €	30.000
Pričakovana vrednost 2034 v €	150.000

Kazalnik 2 Naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in živilskih proizvodov, naložbe v nekmetijske dejavnosti

Cilj: Povečanje občinskih proračunskih sredstev za naložbe na letni ravni.

Izhodiščna vrednost 2024 v €	20.000
Pričakovana vrednost 2034 v €	150.000

Kazalnik 3 Število izvedenih projektov spodbujanja sodelovanja in povezovanja kmetov v Vipavski dolini.

Cilj: Projektno sodelovanje in formalno ter neformalno povezovanje kmetijskih gospodarstev za skupne nastope na trgu.

Izhodiščna vrednost 2024	0
Pričakovana vrednost 2034	5

Kazalnik 4 Število skupnih predelovalnih obratov V Vipavski dolini.

Cilj: Vzpostaviti nove skupne predelovalne obrate.

Izhodiščna vrednost 2024	1
Pričakovana vrednost 2034	3

Izboljšanje infrastrukture za kmetijsko proizvodnjo in trženje ter spodbujanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah je ključnega pomena za trajnostni razvoj kmetijstva v občini in povečanje njegove konkurenčnosti. Javna podpora investicijam z EU, nacionalnimi in občinskimi sredstvi lahko znatno vpliva na učinkovitost kmetijske proizvodnje oz. produktivnosti dela pa tudi dobičkonosnosti kmetij.

Dejstvo je, da kmetijstvo v prihodnosti ne more več temeljiti le na večji produktivnosti, temveč na hkratni pametni uporabi virov, izboljšani odpornosti proti podnebnim spremembam in skrbi za okolje, in zato je potrebno spodbujati kmete tudi v investiranje v **tehnološke posodobitve** kmetij. Rezultati ankete so pokazali, da neustrezna kmetijska mehanizacija v določeni meri še vedno predstavlja ovire za ekonomsko upravičeno kmetovanje. Tehnološke posodobitve so tako nujne za izboljšanje učinkovitosti proizvodnje, zmanjšanje stroškov, izboljšanje kakovosti pridelkov ob hkratnem upoštevanju varovanja okolja. Poleg posodobitve strojnega parka je potrebno **uvajanje digitalnih tehnologij v kmetijske procese in rešitev pametnega kmetijstva**, kot so: sistemi za precizno kmetovanje, digitalni sistemi za spremljanje pridelave in napovedovanje bolezni, avtomatizacija in robotizacija delovnih procesov, senzorske tehnologije za optimizacijo namakanja in gnojenja in digitalna orodja za načrtovanje in spremljanje pridelave. Živinorejske kmetije postajajo v tradicionalnem vaškem območju vse bolj prostorsko omejene, hkrati pa so zaradi svojih vplivov, vonjav in hrupa, v luči vse večje urbanizacije vas, manj sprejemljive. **Omogočanje širitve kmetij, tudi s preselitvijo izven naselij**, predstavlja pomemben razvojni korak za povečanje produktivnosti kmetij, dvig tržne proizvodnje in za dolgoročno vzdržnost kmetijske panoge. Preselitev kmetij iz strnjenih naselij zmanjšuje konflikte z lokalnim prebivalstvom zaradi hrupa, vonjav in prometa, hkrati pa omogoča celostno zasnovo gospodarskih poslopij za optimalno delovanje in razvoj dopolnilnih dejavnosti.

Povezovanje kmetov za skupne nastope na trgu je pomembno za doseganje ekonomije obsega in boljšega pogajalskega položaja. Povečuje skupno produktivnost in ekonomsko odpornost kmetij. Primer dobre prakse je sodelovanje občin in ponudnikov v okviru promocijske znamke prostora Vipavska dolina, ki ima potencial za nadgradnjo v **kolektivno znamko kakovosti** na področju pridelkov in izdelkov. **Zadružništvo in druge oblike kolektivnih organizacij oziroma oblik poslovnega sodelovanja** omogočajo kmetom, da združijo sredstva za skupne investicije, izmenjavo virov in optimizacijo prodaje. Izgradnja **skupnih hladilnih in skladiščnih kapacitet, zbirnih in distribucijskih centrov** bo izboljšala logistiko in s tem omogočila večjo dostopnost pridelkov in hitrejšo odzivanje na tržne spremembe. **S skupnim nastopom na trgu** si kmetje zagotovijo močnejšo pogajalsko pozicijo tako pri nabavi surovin kot pri prodaji končnih izdelkov, poleg tega pa lahko pod skupno blagovno znamko lažje vstopajo v večje prodajne sisteme in trgovske verige. Večji obseg proizvodnje in združene količine izdelkov kupcem zagotavljajo stabilno dobavo skozi vse leto, kar je posebej pomembno za večje odjemalce, kot so šole, vrtci in trgovske verige.

Spodbujanje naložb v skupne predelovalne obrate bo vplivalo na lažjo diverzifikacijo kmetijskih gospodarstev, saj to za kmete predstavlja bistveno nižje začetne investicijske stroške.

Občina Ajdovščina je leta 2014 preko lokalne akcijske skupine z EU sredstvi na Brjah revitalizirala nekdanji objekt podružnične šole in vzpostavila **Učni center Brje**, Center za promocijo in predelavo kmetijskih izdelkov. V tem javnem predelovalnem centru lahko kmetje s strokovno pomočjo skrbnikov in sodobno tehnološko opremo predelajo svoje pridelke (npr. sadje, zelišča) v produkte, ki ustrezajo

standardom in zahtevam trga, saj zadostujejo vsem higiensko - tehničnim pogojem tudi za nadaljnjo prodajo.

Spodbujanje **dopolnilnih dejavnosti** predstavlja pomembno priložnost za diverzifikacijo virov dohodka in zmanjšanje tveganj. Tako se povečuje dodana vrednost kmetij, zmanjšujejo negativni vplivi sezonskih nihanj v proizvodnji in krepi lokalna skupnost. To pomeni dodano vrednost za lokalno prebivalstvo, v nekaterih primerih tudi obogatitev turistične ponudbe. Kmetovalce je potrebno spodbujati in opremiti s primernimi znanji in veščinami in jim omogočiti dostop do naložb za izvajanje njihove dodatne dejavnosti.

V anketi so kmetje med ovirami za kmetovanje izpostavili veliko škodo, ki jo povzroča divjad in zveri. **Vlaganje v ukrepe za preprečevanje škode zaradi divjadi in zavarovanih prosto živečih živalskih vrst** je bistveno cenejše kot sanacija že nastale škode, pri čemer učinkoviti preventivni ukrepi, kot so električne ograje in druge odvrtačne metode, dolgoročno zmanjšujejo stroške in izgube pridelka ter varujejo pašno živino pred napadi velikih zveri. Kmetje z zaščito svojih posevkov, nasadov in živali (predvsem drobnice in goveda na paši) zagotavljajo stabilnejši in predvidljivejši pridelek ter varnejšo rejo živali, kar jim omogoča zanesljivejše izpolnjevanje pogodbenih obveznosti do kupcev in ohranjanje tržnih pozicij. Naložbe v preprečevanje škode imajo tudi pozitiven učinek na odnose med kmeti in lovci ter prispevajo k bolj trajnostnemu sobivanju kmetijstva, živinoreje in prostoživečih živali. Z vidika zavarovalnic so kmetije z ustrezno preventivno zaščito pred divjadjo manj tvegane, kar se lahko odraža v ugodnejših zavarovalnih premijah, še posebej pri zavarovanju živine na paši.

Na območju občine je registriran en ribiški subjekt, ki razširja svojo dejavnost ribogojstva na **pridelavo rib za prehrano ljudi**. Sladkovodna akvakultura predstavlja pomembno novo dejavnost na območju, nov lokalni prehranski produkt in hkrati potencial za povezavo in mreženje z lokalnimi gostinci. Akvakultura oziroma gojenje vodnih organizmov za prehrano ljudi je priložnost tudi za kmetije, ki imajo naravne danosti (kakovosten in zadosten vodni vir), da si s to dejavnostjo izboljšajo finančno stanje na kmetiji. V okvir akvakulture sodi tudi gojenje alg.

5.4.4.1. Ukrep 1.1: Naložbe v posodobitev ter širitev kmetij

Naložbe v posodobitev ter širitev kmetij
Ukrep je namenjen modernizaciji in povečanju konkurenčnosti kmetijskih gospodarstev v občini preko podpore naložbam povezanih s primarno kmetijsko proizvodnjo . Osredotoča se na sofinanciranje investicij z EU, nacionalnimi ali občinskimi sredstvi, ki izboljšujejo produktivnost, trajnost in prilagodljivost kmetijske proizvodnje. V okvir ukrepa sodijo naložbe v primarno kmetijsko proizvodnjo, v tehnološke posodobitve, v širitev kmetij (tudi preselitev izven vasi) v zasebne namakalne sisteme, v preprečevanje škode zaradi divjih živali, v digitalizacijo kmetijskih procesov in naložbe pametnega kmetovanja ter v naložbe za povečanje površin za pridelavo zelenjave.
IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA
Naložbe v osnovno kmetijsko infrastrukturo: – Obnova trajnih nasadov, ureditev protitočne zaščite in zaščite proti pozebi, – Postavitev električnih ograj za zaščito pred divjadjo in zvermi – Izgradnja ali posodobitev skladiščnih kapacitet Digitalizacija kmetijstva in naložbe v tehnologije pametnega kmetovanja – Nakup sodobne kmetijske mehanizacije z elementi pametnega kmetovanja – Uvedba sistemov za precizno kmetijstvo – Robotizacija delovnih procesov – Digitalni sistemi za spremljanje in načrtovanje proizvodnje

Naložbe v infrastrukturo, ki prispevajo k dobrobiti živali

Razvoj energetske učinkovitosti na kmetijah:

- Optimizacija porabe energije v proizvodnji

Podpora širitvam kmetijskih gospodarstev (za osnovno, pa tudi dopolnilno dejavnost), tudi s preselitvijo izven vasi z izdelavo OPPN za posameznega investitorja

Naložbe v zasebne namakalne sisteme

5.4.4.2. Ukrep 1.2: Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah

Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah

Ukrep je zasnovan za povečanje ekonomske stabilnosti in konkurenčnosti kmetij v občini preko diverzifikacije dohodkovnih virov. Usmerjen je v **podporo razvoju različnih dopolnilnih dejavnosti**, ki omogočajo boljši izkoristek razpoložljivih virov kmetije, dodajajo vrednost osnovni kmetijski proizvodnji in ustvarjajo nova delovna mesta na podeželju.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Naložbe v razvoj dopolnilnih dejavnosti:

- Ureditev prostorov za predelavo in prodajo
- Nakup tehnološke opreme za predelavo
- Ureditev turističnih kapacitet na kmetijah
- Vzpostavitev degustacijskih prostorov
- Nabava opreme za storitvene dejavnosti

5.4.4.3. Ukrep 1.3: Spodbujanje povezovanja kmetov za skupne nastope na trgu in kolektivne naložbe

Spodbujanje povezovanja kmetov za skupne nastope na trgu in kolektivne naložbe

Ukrep je namenjen krepitvi tržne moči in konkurenčnosti kmetijskih gospodarstev preko **spodbujanja različnih oblik povezovanja in skupnega delovanja**. Osredotoča se na razvoj zadružništva, organizacij proizvajalcev in drugih formalnih in neformalnih oblik poslovnega sodelovanja, ki omogočajo učinkovitejši nastop na trgu in racionalnejšo rabo virov.

Posebna pozornost je namenjena spodbujanju **kolektivnih naložb** v skupno infrastrukturo, kot so predelovalni in skladiščni objekti, hladilnice, specializirana oprema in logistični sistemi. Take naložbe presegajo zmožnosti posameznih kmetij, so pa ključne za konkurenčno trženje in stabilnejši dohodkovni položaj. Ukrep podpira tudi **nadgradnjo promocijske znamke prostora Vipavska dolina** v kolektivno znamko kakovosti za produkte in ureditev tržnice v Vipavi.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Priprava in izvedba investicij v skupno infrastrukturo, ki vključuje izgradnjo skupnih, tudi ekoloških, predelovalnih obratov, sodobnega zbirno-distribucijskega centra z ustreznimi hladilniškimi in skladiščnimi kapacitetami, ter nabavo specializirane opreme za pripravo pridelkov za trg (sortirnice, pakirnice, transportna sredstva).

Povezovanje v okviru zadruge; zadružni sistem omogoča kmetom združevanje količin pridelkov in skupen nastop na trgu, s čimer dosegajo boljše prodajne pogoje in višje odkupne cene. Skupna nabava repromateriala, kot so semena, gnojila in fitofarmacevtska sredstva, prinaša nižje nabavne cene in boljše pogoje plačila, kar izboljšuje ekonomiko kmetovanja. Zelo pomembna prednost zadružnega sistema je tudi medsebojna izmenjava znanj in izkušenj med člani ter možnost skupnega nastopanja pri pridobivanju evropskih sredstev za razvoj kmetijstva.

Vzpostavitev strojnih krožkov; sodelovanje kmetov v strojnih krožkih omogoča optimalno izkoriščenost drage kmetijske mehanizacije, saj si kmetje delijo stroške nakupa in vzdrževanja strojev, hkrati pa lahko z medsebojno pomočjo učinkoviteje izvedejo sezonska dela in si zagotovijo dostop do sodobnejše tehnologije, ki je posameznim kmetijam finančno nedostopna. Strojni krožki dodatno krepijo medsebojno sodelovanje in prenos znanja med kmeti, kar povečuje konkurenčnost vključenih kmetij.

Spodbujanje vključevanja v sheme kakovosti (<https://www.gov.si/teme/sheme-kakovosti-in-zasciteni-kmetijski-pridelki-in-zivila/>); vključevanje v nacionalne oz. EU sheme kakovosti kmetom omogoča višjo dodano vrednost njihovih pridelkov in izdelkov ter boljšo prepoznavnost na trgu, saj potrošniki vse bolj cenijo in iščejo certificirane, lokalno pridelane proizvode preverjene kakovosti. Z vključitvijo v sheme kakovosti kmetje pridobijo tudi možnost sodelovanja v skupnih promocijskih aktivnostih na nacionalni ravni ter lažji dostop do javnih naročil in trgovskih verig, ki dajejo prednost certificiranim proizvodom, obenem pa sistem rednih kontrol zagotavlja stalen nadzor nad kakovostjo, kar krepi zaupanje kupcev in omogoča doseganje višjih prodajnih cen.

Oblikovanje in uveljavitev kolektivne znamke kakovosti Vipavska dolina; nadgradnja promocijske znamke prostora Vipavska dolina v kolektivno znamko kakovosti bo potrošnikom zagotovila jamstvo standardov kakovosti, saj bo vsak proizvod s to oznako moral izpolnjevati natančno določene kriterije. Obstoječa promocijska znamka gradi predvsem prepoznavnost območja znamke prostora Vipavska dolina, kolektivna znamka kakovosti bo potrošnikom prinesla dodatno zagotovilo o kakovosti izdelka, njegovem poreklu in načinu pridelave oziroma predelave.

5.4.4.4. Ukrep 1.4: Spodbujanje partnerskih oblik kmetovanja

Spodbujanje partnerskih oblik kmetovanja

Ukrep je usmerjen v **vzpostavljanje in krepitev neposrednih povezav med pridelovalci in končnimi porabniki kmetijskih pridelkov**. Namen ukrepa je izboljšati ekonomski položaj kmetov preko zagotavljanja stabilnega odkupa po poštenih cenah ter hkrati končnim porabnikom omogočiti dostop do kakovostne lokalne hrane.

Pretežni del kmetov je v anketi izpostavilo, da večino svojih pridelkov prodajo neposredno na kmetiji. Prednost take prodaje je v tem, da kmetom omogoča prodajo po višji ceni, saj izločijo vse posrednike in stroške transporta, hkrati pa jim omogoča neposredno komunikacijo s kupci, preko katere gradijo zaupanje in zvestobo. Tako lahko tudi hitreje prilagajajo svojo ponudbo glede na želje kupcev in sezonsko razpoložljivost pridelkov in se dogovarjajo za partnerske oblike kmetovanja in odkupa.

Osrednji poudarek ukrepa je na **razvoju različnih modelov partnerskega kmetovanja**. To vključuje neposredno povezovanje kmetov s posameznimi **gospodinjstvi** preko sistema naročniških košaric ali programov redne dostave sezonskih pridelkov, kjer se pridelovalec in porabnik dogovorita za dolgoročno sodelovanje. Takšen pristop kmetom zagotavlja predvidljiv prihodek in jim omogoča načrtovanje proizvodnje, potrošnikom pa zagotavlja redni dostop do svežih lokalnih pridelkov.

Pomemben segment ukrepa predstavlja tudi spodbujanje partnerstev z **javnimi zavodi** v bližini, predvsem s šolami, vrtcem, domom za starejše in bolnišnico in s **sektorjem HoReCa** (hoteli, restavracije, catering). V tem okviru se razvijajo stabilna pogodbeni razmerja za dobavo lokalno pridelane hrane, pri čemer se posebna pozornost namenja usklajevanju proizvodnje s potrebami kuhinj ter zagotavljanju ustreznih količin in kakovosti pridelkov.

Ukrep podpira tudi vzpostavljanje dolgoročnih poslovnih povezav z **živilsko-predelovalno** industrijo v regiji in s **trgovskimi verigami** s sklepanjem večletnih pogodb o sodelovanju, ki vključujejo dogovor o obsegu in dinamiki dobav ter zagotavljajo stabilne odkupne cene. Na

strani kmetijskega sektorja lahko kot partner nastopa tudi zadruga ali katera druga formalna oblika povezanih kmetijskih gospodarstev.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Pomoč javnim zavodom za naročanje lokalnih živil v okviru določil zakona o javnih naročilih; priprava in izvedba programa za vključevanje javnih zavodov v sistem lokalne oskrbe, ki obsega analizo potreb javnih kuhinj, analizo ponudbe, vzpostavitev partnerskega sistema kmetovanja in učinkovitega sistema naročanja in dobav.

Spodbujanje povezovanja kmetijskih gospodarstev s sektorjem HoReCa; sodelovanje med kmeti in sektorjem HoReCa omogoča vzpostavitev stabilnih dobavnih verig lokalno pridelane hrane, kar zagotavlja gostincem zanesljivo oskrbo s svežimi in kakovostnimi surovinami, kmetom pa stabilno prodajo po dogovorjenih cenah. Takšno sodelovanje spodbuja razvoj lokalne gastronomije in kulinarичnega turizma, saj lahko gostinci s pomočjo lokalnih dobaviteljev razvijajo edinstvene jedi in zgodbe, temelječe na tradicionalnih receptih in lokalnih surovinah. Neposredno sodelovanje med kmeti in HoReCa sektorjem tudi skrajšuje dobavne verige, zmanjšuje ogljični odtis transporta in omogoča gostincem boljše razumevanje sezonečnosti ter načinov pridelave, kar lahko uporabijo kot dodano vrednost pri trženju svoje ponudbe.

Oblikovanje poslovnih modelov za sodelovanje z živilsko predelovalno industrijo; kmetovanje za potrebe lokalne živilsko predelovalne industrije omogoča dolgoročno načrtovanje proizvodnje in razvoj specializirane pridelave, ki je prilagojena tehnološkim zahtevam predelovalnih obratov, kar vodi v večjo učinkovitost celotne verige. Ta pristop zagotavlja kmetom stabilno prodajo po vnaprej dogovorjenih pogojih in cenah ter jim omogoča dolgoročno načrtovanje investicij v tehnologijo in znanje, potrebno za doseganje zahtevanih standardov kakovosti. Povezovanje s predelovalno industrijo spodbuja tudi razvoj novih, tržno zanimivih kultur in proizvodnih praks, ki lahko pomembno izboljšajo dohodkovni položaj kmetij, hkrati pa krepi konkurenčnost lokalnih živilsko-predelovalnih podjetij z zagotavljanjem kakovostnih surovin iz bližnjega okolja.

Oblikovanje poslovnih modelov za sodelovanje z lokalnimi trgovci

5.4.4.5. Ukrep 1.5: Razvoj ribogojstva in sladkovodne akvakulture

Razvoj ribogojstva in sladkovodne akvakulture

Tako kmetijstvo kot ribogojstvo sta primarni dejavnosti, uvrščeni med **panoge proizvodnje hrane**, zato je smiselno, da strategija razvoja kmetijstva vključuje tudi ribogojstvo. Ukrep predvideva sistematičen razvoj trajnostnega ribogojstva in sladkovodne akvakulture s ciljem zagotavljanja lokalne preskrbe s kakovostno ribo, saj povpraševanje po domači kakovostni slovenski ribi raste, tudi v gostinskem sektorju.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Naložbe v vzpostavitev obrata za gojenje rib za prehrano ljudi

Naložbe v vzpostavitev obrata za gojenje alg

5.4.5. Prednostna usmeritev 2: Trajnostno kmetovanje in upravljanje z gozdovi

Cilj: Spodbujanje kmetovanja in upravljanja z gozdom, zlasti praks, ki so okolju prijazne in vključujejo varovanje biotske pestrosti ter ohranjanje in izboljšanje kakovosti tal in vode.

Kazalnik 1 Število kmetijskih gospodarstev, ki kmetujejo na ekološki način (certificirana proizvodnja) Cilj: povečanje števila certificiranih ekoloških kmetij za 50%.	
Izhodiščna vrednost 2022	51
Pričakovana vrednost 2034	77

Kazalnik 2 Število izvedenih projektov spodbujanja preprečevanja opuščanja kmetovanja Cilj: Na naravi prijazen način obdelana predhodno zaraščena oz. opuščena kmetijska zemljišča.	
Izhodiščna vrednost 2024	1
Pričakovana vrednost 2034	10

Kazalnik 3 Število m gozdnih prometnic v občini Cilj: Izboljšati gozdno infrastrukturo z gozdnimi prometnicami za potrebe učinkovitega gospodarjenja z gozdovi.	
Izhodiščna vrednost 2024	259.118 (gozdne ceste), 17.803 (protipožarne preseke)
Pričakovana vrednost 2034	261.118 (gozdne ceste), 35.495 (protipožarne preseke)

Spodbujanje kmetovanja, ki temelji na okolju prijaznih praksah, varovanju biotske pestrosti, ohranjanju kakovosti tal in vode ter zmanjševanju emisij toplogrednih plinov, je danes nujna razvojna usmeritev. Dvig števila certificiranih ekoloških kmetij je pomemben korak k zmanjšanju negativnih vplivov tradicionalnih kmetijskih praks na okolje. **Naravi prijazno kmetovanje** (*biodinamično, ekološko, permakulturno, regenerativno in integrirano*) pripomore k ohranjanju naravnih virov, izboljšanju kakovosti tal, zmanjšanju erozije ter ohranjanju vodnih virov. Poleg okoljskega vidika imajo taki načini kmetovanja tudi pozitiven ekonomski doprinos, saj dajejo kmetijskim pridelkom in izdelkom **višjo dodano vrednost**. Občina lahko z različnimi ukrepi spodbuja ekološko in ostale oblike sonaravnega kmetovanja in vpliva na tržno dostopnost ekoloških pridelkov. Na območju občine povpraševanje znatno presega ponudbo ekoloških pridelkov in izdelkov s kmetij.

Pomemben dejavnik pri zagotavljanju trajnostnega kmetovanja je **preprečevanje zaraščanja kmetijskih površin**. Kmetijska zemljišča so nenadomestljiv vir za zagotavljanje prehranske varnosti prebivalstva zato jih je potrebno varovati, ohranяти in izboljševati proizvodni potencial. **Zarastle površine niso le neproduktivne, temveč tudi ogrožajo biotsko pestrost** ter zmanjšujejo možnosti za ohranjanje kulturne krajine. Spodbujanje obdelave teh površin in **širjenje obdelovalnih površin**, tudi s krčenjem gozda, kjer je to dopustno, povečuje kmetijsko proizvodnjo in omogoča večjo diverzifikacijo kmetijskih praks. Takšni ukrepi omogočajo tudi trajnostno ohranjanje podeželja in kmetijske kulturne krajine in zaposlenost v kmetijstvu.

Primerna zemljišča so osnova kmetijskega delovanja. Vse večji problem postajajo zapuščena zemljišča, ki jih lastniki prenehajo obdelovati iz različnih razlogov, hkrati pa tisti, ki želijo obdelovati zemljišča, težka pridejo do njih. Da bi se ustavilo zapuščanje zemljišč in hkrati omogočilo dostop do njih tistim, ki želijo razvijati kmetijsko dejavnost, je smotrno **spodbuditi prodajo ali oddajo kmetijskih zemljišč, ki niso v uporabi**. Razdrobljenost kmetijskih zemljišč ostaja izziv, saj zvišuje stroške obdelave. Zato je potrebno podpreti njihovo **združevanje v večje parcele** za učinkovitejše kmetovanje. Spodbujanje skladnega prostorskega razvoja vključuje tudi odgovorno upravljanje z najboljšimi kmetijskimi zemljišči, kar pomeni, da se pozidava usmerja na območja, kjer bo imela manjši vpliv na kmetijski potencial občine.

Vse večji problem postajajo ostareli kmetovalci, za katere je bojazen, da bi z njihovo upokojitvijo tudi ugasnila njihova kmetijska dejavnost. Izboljšanje starostne strukture nosilcev kmetijskih gospodarstev in prenos kmetij na mlade prevzemnike je ključnega pomena za nadaljevanje kmetijske dejavnosti in s tem trajnost kmetovanja. **Mladi prevzemniki so gonilna sila razvoja lokalnega kmetijstva**. So bolj odprti za novosti, bolj nagnjeni k sprejemanju trajnostnih metod kmetovanja ter digitalnih tehnologij, zato lahko pripomorejo k hitrejšem in učinkovitejšem razvoju lokalnega kmetijstva in izboljšanju prehranske varnosti območja. Izjemna je tudi njihova vloga pri ohranjanju poseljenosti podeželja.

Trajnostno upravljanje z gozdom predstavlja pomemben steber okoljske, gospodarske in družbene stabilnosti. Gozdovi so nepogrešljivi kot naravni ponor CO₂, regulator vodnega režima in varuh biotske raznovrstnosti. Njihova ekonomska vrednost se odraža v lesni industriji, delovnih mestih in gozdnih proizvodih, medtem ko družbeni pomen zajema rekreacijo, turizem in kulturno dediščino. Izzivi, kot so podnebne spremembe, pojav škodljivcev, požarna nevarnost in usklajevanje različnih interesov, zahtevajo premišljeno gospodarjenje, saj napačne odločitve lahko povzročijo dolgotrajno škodo. Gozd predstavlja bogastvo in je ključen za prehod v nizkoogljično družbo, obnova gozdov pa je dolgotrajen in finančno zahteven proces.

5.4.5.1. Ukrep 2.1: Spodbujanje naravi prijaznega kmetovanja

Spodbujanje naravi prijaznega kmetovanja
Ukrep predstavlja celovit pristop k preobrazbi kmetijskih praks v smeri večje trajnosti in okoljske odgovornosti. Osnovno poslanstvo ukrepa je spodbujanje kmetov k naravi prijaznemu kmetovanju in certificiranju proizvodnje (ekološka pridelava, predelava, integrirana pridelava, pridelava v okviru nacionalne sheme Izbrana kakovost). Končni cilj ukrepa je vzpostavitev ekonomsko vzdržnega in okoljsko odgovornega kmetijstva, ki zagotavlja kakovostno hrano ob minimalnih negativnih vplivih na okolje.
IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA
Oblikovanje in izvedba programa usposabljanj za kmete , ki vključuje praktične delavnice o metodah ekološke pridelave, biodinamičnem kmetovanju, permakulturi in drugih trajnostnih praksah, s poudarkom na prilagajanju na lokalne razmere in podnebne spremembe, vključno z organizacijo strokovnih ekskurzij k uspešnim ekološkim kmetom. Vzpostavljane ekoregije vključuje spodbude za preusmeritev v ekološko kmetovanje, povezovanje ekoloških kmetovalcev, vzpostavitev skupne tržne znamke ter razvoj kratkih dobavnih verig.

5.4.5.2. Ukrep 2.2: Preprečevanje zaraščanja kmetijskih zemljišč ter večanje obdelovalnih površin na posamezno kmetijsko gospodarstvo

Preprečevanje zaraščanja kmetijskih zemljišč ter večanje obdelovalnih površin na posamezno kmetijsko gospodarstvo

V okviru ukrepa se bo preprečevalo degradacijo kmetijskih površin zaradi zaraščanja, spodbujalo njihovo ponovno obdelavo ter **povečalo obseg produktivnih površin**, tudi s krčenjem gozda. Osrednji poudarek ukrepa je na **preprečevanju zaraščanja kmetijskih površin**, ki predstavlja pomemben izziv za ohranjanje produktivnega kmetijskega prostora. To vključuje identifikacijo ogroženih območij, vzpostavitev sistema spremljanja stanja ter izvajanje pravočasnih ukrepov za preprečevanje zaraščanja. Dolgoročni interes skupnosti narekuje tudi **premišljeno prostorsko načrtovanje**, ki priznava izjemen pomen najboljših kmetijskih zemljišč in išče razvojne priložnosti prvenstveno na manj produktivnih območjih.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Izvedba komasacij kmetijskih zemljišč na prednostnih območjih, vključno s pripravo komasacijskih načrtov, urejanjem lastniških razmerij, združevanjem razdrobljenih parcel ter pravično razdelitvijo zemljišč, s ciljem oblikovanja večjih in bolj funkcionalnih obdelovalnih površin, ki omogočajo učinkovitejšo kmetijsko proizvodnjo.

Načrtovanje in izvedba agromelioracijskih del na zaraščenih in novo pridobljenih površinah, ki obsega odstranjevanje zarasti, ravnanje terena, izboljšanje rodovitnosti tal, ureditev odvodnjavanja, namakanja ter druge ukrepe za izboljšanje pridelovalnih pogojev, upoštevajoč specifične potrebe različnih kmetijskih panog.

Izgradnja in posodobitev mreže dostopnih poti do kmetijskih zemljišč, vključno z načrtovanjem optimalne postavitve poti, pripravo projektne dokumentacije, izvedbo gradbenih del ter ureditvijo potrebne infrastrukture (odvodnjavanje, izogibališča, obračališča), s poudarkom na zagotavljanju celoletne dostopnosti za kmetijsko mehanizacijo.

Vzpostavitev sistema za identifikacijo in monitoring zaraščajočih se površin, ki vključuje redno spremljanje stanja s pomočjo digitalnih orodij (satelitski posnetki, droni), terenskih ogledov ter sodelovanja z lokalnimi kmeti in lastniki zemljišč, skupaj z izdelavo interaktivnega zemljevida in podatkovne baze zaraščenih in ogroženih površin.

Krčenje gozdnih površin

5.4.5.3. Ukrep 2.3: Spodbujanje specializacije kmetijske dejavnosti in širitev kmetij

Spodbujanje specializacije kmetijske dejavnosti in širitev kmetij

Ukrep podpira **specializacijo v tiste kmetijske panoge, ki imajo na območju najboljše naravne pogoje in tržni potencial**. To v rastlinski pridelavi vključuje predvsem sadjarstvo, zelenjadarstvo, vinogradništvo, v živinorejski pa rejo goveda, drobnice, prašičerejo in prirejo mleka, pa tudi čebelarstvo.

Prednosti specializacije se kažejo v boljši izrabi proizvodnih virov, večji produktivnosti dela, nižjih stroških na enoto proizvoda in običajno višji kakovosti pridelkov ali proizvodov. Specializirane kmetije so tudi bolj konkurenčne in lažje sledijo tehnološkemu napredku v izbrani proizvodni usmeritvi. Pri specializaciji rastlinske pridelave je ključnega pomena zagotavljanje zadostnih kmetijskih površin za izvajanje ustreznega kolobarja. Ta je nujen za ohranjanje rodovitnosti tal, preprečevanje širjenja bolezni in škodljivcev ter zagotavljanje stabilnih pridelkov. Zato se v okviru ukrepa posebna pozornost namenja tudi povezovanju

kmetov pri zagotavljanju potrebnih površin in načrtovanju skupnega kolobarja. **Odločitev za specializacijo in večanje kmetijske proizvodnje** je bistveno lažja za kmeta, ko ima zagotovljen odkup pridelkov, saj to zmanjšuje tržno tveganje in omogoča bolj predvidljivo finančno načrtovanje. **Zagotovljen odkup**, ki je verjetnejši v primerih članstva v zadrugi oz. drugih skupinah ali organizacijah povezanih proizvajalcev ali v primeru drugih oblik partnerskega kmetovanja, predstavlja stabilno ekonomsko osnovo, ki kmetu omogoča, da se osredotoči na izboljšanje kakovosti in količine pridelka v svoji specializirani panogi, namesto da bi moral razpršiti proizvodne zmogljivosti zaradi negotovosti prodaje. Pomemben dejavnik pri specializaciji je **možnost namakanja**, še posebej pri pridelavi vrtnin in drugih kultur z večjimi potrebami po vodi. Spodbujanje **postavljanja rastlinjakov** omogoča celoletno pridelavo vrtnin in drugih kultur neodvisno od vremenskih razmer, pri čemer sodobna oprema za nadzor mikroklima, namakanja in gnojenja zagotavlja optimalne pogoje za rast. Sodobni pristopi v specializirani pridelavi v rastlinjakih vključujejo tudi okoljski vidik s poudarkom na energetski učinkovitosti in trajnostni rabi vode.

Čebelarstvo je pomembna kmetijska (živinorejska) panoga, ki zaradi svojega poslanstva zasluži posebno pozornost. Čebele so ključne za obstoj človeštva, saj so ključni opraševalci, in kot take nepogrešljive za prehransko varnost in biotsko raznovrstnost. Čebelji pridelki (med, cvetni prah, vosek, propolis, matični mleček in čebelji strup) služijo kot kakovostna hrana, naravna pomoč pri krepitvi zdravja ter dragocena surovina za živilsko in kozmetično industrijo. Zaradi zmanjševanja populacij opraševalcev zaradi podnebnih sprememb, pesticidov in izgube habitatov je ozaveščanje javnosti in **podpora čebelarjem esencialnega pomena za pridelavo hrane**. Čebelarstvo zahteva specifična znanja, veščine in opremo, kar ga uvršča med specializirane kmetijske panoge. Specializacija omogoča razvoj visokokakovostnih izdelkov z višjo dodano vrednostjo (različne vrste medu, cvetni prah, propolis, matični mleček), kar povečuje dohodkovni potencial kmetij. Spodbujanje čebelarstva prinaša tako ekonomske koristi kmetijam (kot primarna ali dopolnilna dejavnost) kot tudi ekološke koristi celotnemu kmetijskemu sistemu v regiji

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Strokovno specialistično svetovanje kmetom z usmeritvami za specializacijo dejavnosti

Spodbude za pripravo poslovnih načrtov kmetij, ki se odločajo za specializacijo; za lažjo odločitev, da kmetije strokovno in premišljeno pristopijo k procesu specializacije.

Olajšave pri plačilu komunalnega prispevka za določene objekte v kmetijstvu

Spodbujanje čebelarstva: investicijska podpora čebelarjem, organizacija specializiranih tečajev za začetnike in napredne čebelarje, delavnice o ekološkem čebelarjenju, podpore za trženjske aktivnosti, spodbujanje vključevanja čebelarstva v turistično ponudbo, spodbujanje raziskav, okoljske aktivnosti: vzpostavitev medovitih pasov ob kmetijskih površinah, sajenje medovitih dreves in grmovnic na javnih površinah, ozaveščanje javnosti o pomenu čebel za biodiverzitetu in kmetijsko pridelavo.

5.4.5.4. Ukrep 2.4: Podpora prevzemnikom kmetij

Podpora prevzemnikom kmetij

Ukrep se osredotoča na olajšanje prevzema kmetijskih gospodarstev, tako za mlade prevzemnike znotraj družinskih kmetij kot tudi za vse druge zainteresirane posameznike, ki želijo začeti svojo kmetijsko dejavnost. **Ta ukrep je ključnega pomena za zagotavljanje trajnosti kmetovanja**, saj spodbuja prehod kmetij od starejših generacij na mlajše prevzemnike ter omogoča lažji začetek kmetovanja tudi tistim, ki še nimajo lastne kmetije, a so motivirani za vključitev v kmetijsko proizvodnjo. Prevzemniki prispevajo k ohranjanju življenja na podeželju, ustvarjanju delovnih mest in ohranjanju tradicij, kar zmanjšuje

izseljevanje in izboljšuje demografsko sliko na podeželju. Zaradi pomembne vloge, ki jo imajo mladi pri ohranjanju in razvoju kmetijstva, jim je potrebno prisluhniti in oblikovati take spodbudne ukrepe, ki jih ne bodo odvrčali od kmetovanja, temveč bodo neposredno vplivali na dvig kakovosti življenja na kmetiji.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Pomoč mladim pri prevzemu obstoječih kmetij, dodatne spodbude za mlade prevzemnike pri naložbah

Pomoč za novonastale kmetije, ki želijo začeti z rastlinsko pridelavo ali rejo živali, vendar še nimajo lastnega kmetijskega gospodarstva.

Pomoč pri dostopu do kmetijskih zemljišč: spodbujanje lažjega dostopa do kmetijskih zemljišč za mlade prevzemnike ter pomoč pri iskanju možnosti za najem ali nakup zemljišč.

Aktivnosti za dvig kakovosti življenja na kmetiji; aktivnosti vezane na zagotavljanje socialne varnosti in zdravja.

5.4.5.5. Ukrep 2.5: Trajnostno gospodarjenje z gozdovi

Trajnostno gospodarjenje z gozdovi

Ukrep je zasnovan za sistematično izboljšanje gospodarjenja z gozdovi in zajema več ključnih aktivnosti. Na področju infrastrukture podpira vzdrževanje in gradnjo gozdnih prometnic, ki omogočajo optimalen dostop za gospodarjenje in protipožarno varnost, ob spoštovanju omejitev, ki izhajajo iz vidika drugih funkcij gozdov. Pomemben del predstavlja sofinanciranje ureditev in vzdrževanja gozdnih presek, protipožarnih stez in zidov, ki služijo tako gospodarjenju kot preventivni zaščiti pred požari in drugimi naravnimi nesrečami. Ravno tako je pomembno vzdrževanje gozdnih vlak s ciljem zmanjšanja erozijskih pojavov v gozdu.

V okviru gojenja in varstva gozdov ukrep podpira obnovo gozda s saditvijo odpornejših drevesnih vrst, nego mladega gozda ter sanacijo poškodovanih gozdnih sestojev. Posebna pozornost je namenjena ukrepom za krepitev biotske pestrosti, kot so ohranjanje habitatnih dreves in vzdrževanje gozdnih jas.

Za povečanje učinkovitosti in varnosti pri delu ukrep sofinancira nakup sodobne gozdarske mehanizacije in opreme, ki zmanjšuje negativne vplive na gozdna tla. Spodbuja se tudi digitalizacija gospodarjenja z uporabo sodobnih tehnologij za načrtovanje in spremljanje del v gozdu.

IZPOSTAVLJENE VSEBINE UKREPA

Gradnja in vzdrževanje gozdnih prometnic; podpora za izgradnjo in vzdrževanje gozdnih prometnic, ki omogočajo optimalen dostop za gospodarjenje z gozdovi in zagotavljajo protipožarno varnost.

Vzdrževanje gozdnih presek in protipožarnih stez: sofinanciranje ureditev gozdnih presek, protipožarnih stez in zidov, ki služijo tako gospodarjenju kot zaščiti pred požari in drugimi naravnimi nesrečami.

Vzdrževanje gozdnih vlak za preprečevanje erozije: podpora pri vzdrževanju gozdnih vlak za zmanjšanje erozijskih pojavov v gozdovih, kar prispeva k ohranjanju talne stabilnosti.

Obnova gozda z odpornimi drevesnimi vrstami: podpora sajenju drevesnih vrst, ki so odporne na podnebne spremembe ter zagotavljanje biotske pestrosti z mešanimi sestoji dreves.

Negovanje mladega gozda in sanacija poškodovanih gozdnih sestojev: spodbujanje pravilnega vzdrževanja mladih gozdov ter sanacije gozdov, ki so bili poškodovani zaradi naravnih nesreč ali podnebnih sprememb.

Nakup sodobne gozdarske mehanizacije in opreme: podpora pri nakupu opreme, ki zmanjša negativne vplive na gozdna tla in povečuje učinkovitost pri gozdarskih delih.

Spodbujanje lastnikov gozdov k certifikaciji gozdov po PEFC, ki je globalni sistem certificiranja gozdov, ki spodbuja trajnostno gospodarjenje z gozdom, zagotavlja ekološke, socialne in gospodarske koristi ter izboljšuje odgovornost in transparentnost pri upravljanju gozdov.

Vzpostavljane gozdnih učnih poti

5.4.6. Prednostna usmeritev 3: Prilagajanje podnebnim spremembam

Cilj: Razviti močan kmetijski sektor, ki bo prilagojen na vplive podnebnih sprememb ter bo sposoben kljubovati ekstremnim vremenskim pojavom, kot so npr. suše, poplave, toča, zmrzal.

Kazalnik 1 Namakalne kmetijske površine v ha

Cilj: povečanje namakalnih površin v občini.

Izhodiščna vrednost 2024	43 ha
Pričakovana vrednost 2034	1500 ha

Kazalnik 2 Število izvedenih projektov spodbujanja prilagajanja kmetijstva podnebnim spremembam

Cilj: Izvajanje pilotnih projektov, ki bodo prispevali k prilagajanju kmetijskih praks na podnebne spremembe.

Izhodiščna vrednost 2024	0
Pričakovana vrednost 2034	10

Kazalnik Protivetrni pasovi v km v občini

Cilj: Varovanje rodovitne prsti pred burjo in preprečevanje prekomernega izhlapevanja vode iz odprtih kmetijskih površin.

Izhodiščna vrednost 2024	0,5 km
Pričakovana vrednost 2034	15 km

Prilagajanje kmetijstva na podnebne spremembe postaja vse pomembnejše, saj se podnebne razmere spreminjajo in vplivajo na pridelavo, oskrbo z vodo, zdravje tal in biotsko raznovrstnost. Projekcije na podlagi analitičnih podatkov kažejo, da bodo povprečne temperature zraka iz leta v leto naraščale. Podnebne spremembe že sedaj vplivajo na kmetijsko proizvodnjo, zlasti na stabilnost pridelkov, kar lahko ogrozi kmetijske dohodke in preskrbo s hrano. Manjše količine pridelka lahko postavijo lokalne pridelke v cenovno nekonkurenčno pozicijo v primerjavi s pridelki iz uvoza. Ukrepi za prilagoditev so ključni za zagotavljanje trajnostne proizvodnje, ohranjanje naravnih virov in povečanje odpornosti kmetijstva. **Obnova in izgradnja namakalnih sistemov** je nujna za povečanje odpornosti kmetij na suše, saj omogoča natančno in učinkovito rabo vode. **Vzpostavitev javnega lokalnega namakalnega sistema** predstavlja dejansko zavezo občine za ohranjanje in razvoj kmetijstva, saj se na ta način povečuje zanesljivost stabilne kmetijske proizvodnje in se bistveno zmanjšajo tveganja povezana s sušo oziroma odvisnostjo od vremenskih razmer, kar omogoča boljše načrtovanje posevkov.

Spodbujanje uvajanja novih kmetijskih kultur in poskusnih nasadov omogoča prilagoditev na spreminjajoče se podnebje. Novi pridelki, ki so odpornejši na ekstremne razmere, bodo prispevali k večji stabilnosti kmetijske proizvodnje. Kmetijske kulture, ki so bolje prilagojene na vremenske razmere, potrebujejo manj fitofarmacevtskih sredstev in gnojil. **Gojenje netradicionalnih kultur**

na kmetijskih gospodarstvih za krmo živali oziroma prehrano ljudi predstavlja inovativen pristop k diverzifikaciji kmetijskih gospodarstev s številnimi prednostmi v kontekstu trajnostne pridelave in krožnega gospodarstva. **Precizno kmetovanje in uporaba umetne inteligence** s povezovanjem inovativne tehnologije ter najnovejših dognanj v znanosti omogočata optimizacijo rabe virov, kot so voda (sistemi za pametno namakanje), gnojila in pesticidi, ter zmanjšanje negativnih vplivov na okolje, kar povečuje odpornost kmetijskih praks, izboljšuje donosnost in kakovost pridelkov.

Prakse za zadrževanje ogljika v tleh pripomorejo k izboljšanju strukture tal (ohranjajo zdravje in rodovitnost tal), zmanjšanju erozije in večjemu zadrževanju vlage. S tovrstnimi praksami se zmanjšuje tudi količina CO₂ v ozračju, kar neposredno pripomore k omilitvi podnebnih sprememb. Z uvajanjem zasajanja dreves, mejic, ohranjanja pokrovnih rastlin in podobno, bo občina vplivala na zmanjšanje vpliva vetra, zadrževanje vlage in izboljšanje mikroklimе in na ta način spodbujala skrb za zdravje ekosistema, obenem pa tudi za privlačno kulturno krajino.

Namen **protivetrnih zaščitnih pasov** je zmanjšanje hitrosti vetra ter s tem zmanjšanje njegove razdiralne moči oziroma negativnega vpliva na prst. Da so ti zeleni pasovi koristni in v Vipavski dolini tudi smiselni in potrebni, je pokazal tudi pilotni projekt Prilagajanje na vplive podnebnih sprememb v Vipavski dolini, ki ga je Občina Ajdovščina s partnerji začela že leta 2016 v okviru programa EU Life ViVaCCAdapt. Analize na vzorčnem protivetrnem polju so pokazale, da mejice uspešno ščitijo kmetijska zemljišča pred burjo in da je ponovna zasaditev zelenih protivetrnih pasov v Vipavski dolini pomemben ukrep pri prilagajanju na podnebne spremembe. Prve zasaditve so se začele v letu 2024. Vipavska dolina zaradi svojih geomorfoloških značilnosti in spreminjajočih se podnebnih razmer spada med območja z visokim tveganjem za poplave. Ekstremni vremenski dogodki, ki vključujejo intenzivne padavine v kratkih časovnih obdobjih, postajajo vse pogostejši, kar povečuje **tveganje za poplavljanje kmetijskih zemljišč** ob reki Vipavi in njenih pritokih. Protipoplavni ukrepi tako predstavljajo eno od pomembnih komponent prilagajanja podnebnim spremembam v občini.

5.4.6.1. Ukrep 3.1: Obnova in izgradnja javnih namakalnih sistemov

Obnova in izgradnja javnih namakalnih sistemov

Po tem, ko je bila v aprilu 2022 podpisana pogodba o prenosu lastninske pravice ter upravljanja in vzdrževanja državnega namakalnega sistema Namakalni razvod Vogršček na pet občin Vipavske doline: Ajdovščina, Šempeter-Vrtojba, Renče – Vogrsko, Miren-Kostanjevica in Nova Gorica, so sodelujoče občine pričele s projektom sanacije. Celotni sistem je potreben obnove. Tehnološka posodobitev obstoječega sistema vključuje gradbeni, elektro in strojno-tehnološki del. Namakalni razvod Vogršček, ki je evidentiran v evidenci osuševalnih in namakalnih sistemov, je razdeljen na 16 namakalnih polj. Površina edinega namakalnega polja na območju občine Ajdovščine (polje Črniče – Perovlek), ki je v celoti v lasti Občine Ajdovščina, znaša 3,93% celotne površine namakalnega razvoda.

Občina Ajdovščina je skupaj z Občino Vipava že v letu 2015 pričela s projektom vzpostavljanja javnega lokalnega namakalnega sistema za Zgornjo Vipavsko dolino. Občina Ajdovščina je skupaj s strokovnjaki hidrologi, urbanisti in pravniki preverila vse možnosti v dolini za izgradnjo namakalnega sistema. Kot najbolj učinkovita rešitev (prostorsko, finančno, časovno) se je izkazalo namakanje iz zaježitve Vogršček po izvedeni sanaciji. Izbrana tehnološka rešitev za namakalni sistem zgornjega dela Vipavske doline predvideva odvzem vode na suhi strani pregrade Vogršček, črpanje vode v novo akumulacijo nad obstoječo akumulacijo Vogršček na nadmorski višini približno 155 m ter gradnjo primarnega cevovoda, ki bo umeščen na južno stran hitre ceste. Sistem predvideva izgradnjo glavnega črpališča in dodatnih osmih črpališč v občini Ajdovščina za dodajanje tlaka. Namakalni sistem bo lastnikom kmetijskih zemljišč na območju zgornje Vipavske doline omogočil oskrbo z vodo za namakanje in oroševanje kot podporo pri preprečevanju zmrzali.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Sanacija javnega lokalnega namakalnega sistema Namakalni razvod Vogršček; kandidatura petih občin za obnovo obstoječega namakalnega sistema na javnem razpisu Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za sredstva Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023 - 2027

Izgradnja javnega lokalnega namakalnega sistema zgornjega dela Vipavske doline; kandidatura Občine Ajdovščina in Občine Vipava za izgradnjo namakalnega sistema na javnem razpisu Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za sredstva Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023 – 2027.

5.4.6.2. Ukrep 3.2: Spodbujanje uvajanja novih kmetijskih kultur in poskusnih nasadov

Spodbujanje uvajanja novih kmetijskih kultur in poskusnih nasadov

Ukrep podpira vzpostavljanje poskusnih nasadov in spodbujanje uvajanja novih kultur, ki so bolj odporne na sušo, visoke temperature, bolezni in škodljivce, ki postajajo vse pogostejši zaradi podnebnih sprememb.

Ukrep podpira tudi gojenje netradicionalnih kultur na kmetijskih gospodarstvih za krmo živali oziroma prehrano ljudi (npr. alge, žuželke, mikrozelenje, kalčki), kar predstavlja inovativen pristop k diverzifikaciji kmetijskih gospodarstev.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Vzpostavitev poskusnih nasadov: testiranje novih sort sadja in zelenjave, preizkušanje mediteranskih kultur, uvajanje alternativnih poljščin, postavitev demonstracijskih površin; podpora pri nakupu sadilnega materiala; kritje stroškov svetovanja.

Spodbujanje kmetijskih gospodarstev za vključevanje v pilotne projekte uvajanja novih, tudi netradicionalnih kultur

5.4.6.3. Ukrep 3.3: Spodbujanje pametnega kmetovanja

Spodbujanje pametnega kmetovanja

Namen ukrepa je spodbuditi prehod kmetij na podatkovno podprto odločanje v kmetijski pridelavi in reji, ki omogoča optimizacijo pridelave in reje in zmanjšanje vplivov na okolje. Precizno kmetijstvo združuje različne tehnološke rešitve in pristope, ki npr. omogočajo: natančno odmerjanje vode pri namakanju glede na dejanske potrebe rastlin, ciljno gnojenje na podlagi podatkov o stanju tal in razvoju rastlin, optimizirano uporabo fitofarmaceutskih sredstev, spremljanje rasti in razvoja rastlin s pomočjo npr. senzorjev in dronov in pravočasno zaznavanje bolezni in škodljivcev, precizno upravljanje prehrane živali, telemedicino, ki omogoča zbiranje in spremljanje podatkov o zdravju in vedenju živali ter drugih informacij v realnem času. Za izvedbo ukrepa je predpogoj zmogljivo digitalno omrežje oziroma infrastruktura. Precizno kmetijstvo temelji na zbiranju, prenosu in obdelavi velikih količin podatkov v realnem času, kar zahteva stabilno in zmogljivo digitalno infrastrukturo.

Končni cilj ukrepa je povečanje števila kmetij, ki uporabljajo pristope in tehnologijo preciznega kmetijstva, ter s tem izboljšanje učinkovitosti rabe virov in zmanjšanje okoljskih vplivov kmetijske proizvodnje v občini.

V okviru tega ukrepa bodo podprti pilotni projekti, naložbe v nove tehnologije se bodo izvajale v okviru prve prednostne naloge.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Spodbujanje kmetov za sodelovanje v projektih in izvedba pilotnih projektov uvedbe pametnih tehnologij na kmetijskih gospodarstvih; testiranje različnih tehnologij preciznega kmetijstva, demonstracija učinkov v praksi, zbiranje in analiza podatkov o učinkovitosti, priprava priporočil in ocene ekonomske upravičenosti za širšo implementacijo.

5.4.6.4. Ukrep 3.4: Spodbujanje uvajanja praks za dolgoročno ohranjanje kakovosti tal

Spodbujanje uvajanja praks za dolgoročno ohranjanje kakovosti tal
Uvajanje praks, ki spodbujajo boljše upravljanje tal, je ključnega pomena za ohranjanje rodovitnosti tal in povečanje odpornosti kmetijskih ekosistemov na neugodne vremenske pojave, kot so npr. suše, poplave, močni nalivi, orkanska burja. Takšne prakse pripomorejo k zmanjšanju tveganja za erozijo tal, kar lahko vodi v izgubo dragocenih plodnih slojev tal in posledično zmanjšanje kmetijske produktivnosti. Z izboljšanjem strukture tal in spodbujanjem biotske raznovrstnosti v tleh se zmanjša tveganje za erozijo in omogoči boljša absorpcija vode. Poleg tega ima, povečana sekvestracija ogljika v tleh, ki se doseže z uvajanjem teh praks, pomemben pozitiven učinek na omilitev podnebnih sprememb. Zemlja, bogata z organskimi snovmi, je učinkovita pri zadrževanju ogljika, kar pripomore k zmanjšanju koncentracije ogljikovega dioksida v atmosferi. Zdravje tal je tako neposredno povezano s tem, kako kmetijstvo vpliva na globalno podnebje. Eden od ključnih ukrepov v okviru tega pristopa so protivetrni pasovi, ki so posebej pomembni v Vipavski dolini. Protivetrni pasovi, zasajeni ob robovih polj in travnikov, so naravni mehanizmi za zaščito tal pred vetrom. Ti pasovi ne samo da zmanjšujejo erozijo tal, temveč tudi izboljšujejo vlažnost tal in zmanjšujejo vplive suše. Poleg tega zagotavljajo tudi prostor za živalske vrste, kot so ptice, insekti in manjše živali, ki prispevajo k biotski raznovrstnosti.
Izpostavljene vsebine ukrepa Zasaditev in vzdrževanje protiveternih pasov; zagotavljanje finančnih spodbud za sajenje in vzdrževanje protiveternih pasov in svetovanje pri izbiri primernih rastlinskih vrst za zasaditev, ki so prilagojene specifičnim podnebnim razmeram v občini ter zagotavljanje tehničnih rešitev za optimalno zasnovo teh pasov. Spodbujanje agroekoloških praks in kolobarjenja; spodbujanje kmetov k uporabi agroekoloških praks, kot so kolobarjenje, setev pokrovnih rastlin in uporaba organskih gnojil, ki povečujejo vsebnost humusa v tleh in izboljšujejo njihovo strukturo. Te prakse so ključne za povečanje sposobnosti tal za zadrževanje ogljika in zmanjšanje njihove erozije, hkrati pa povečujejo odpornost tal na vremenske ekstremne razmere. Uvedba tehnologij za spremljanje in merjenje erozije ter kakovosti tal Razvijanje in uvedba naprednih tehnologij za spremljanje stanja tal, vključno z uporabo daljinskega zaznavanja, GPS sistemov in različnih senzorjev, ki omogočajo natančno oceno tveganja za erozijo, sprememb v vlažnosti tal ter stopnje sekvestracije ogljika.

5.4.6.5. Ukrep 3.5: Protipoplavni ukrepi za zaščito kmetijskih zemljišč

Protipoplavni ukrepi za zaščito kmetijskih zemljišč
Glavni namen protipoplavnih ukrepov je zaščita kmetijskih površin pred poplavami vodotokov porečja reke Vipave, zmanjšanje ekonomskih škod na kmetijskih pridelkih in infrastrukturi ter zagotavljanje dolgoročne stabilnosti kmetijske proizvodnje.
Izpostavljene vsebine ukrepa
Izdelava celovite hidrološko-hidravlične (HH) študije porečja Vipave , s katero se bo predvidelo potrebne ukrepe za zmanjšanje poplavne ogroženosti od njenih izvirov v Vipavi do izliva v Sočo.
Implementacija tehničnih protipoplavnih ukrepov na podlagi HH študije ; npr. ureditev razlivnih površin in suhih zadrževalnikov, kjer pa se dovoli kmetijska proizvodnja (trajni nasadi), vzpostavitev ustreznih drenažnih sistemov na kmetijskih zemljiščih, renaturacija izbranih odsekov vodotokov za povečanje zadrževalne sposobnosti, izgradnja protipoplavnih nasipov ob vodotokih, kjer je to dopustno.
Implementacija ekosistemskih rešitev ; vzpostavitev obrežnih vegetacijskih pasov, ki povečujejo stabilnost brežin, revitalizacija mokrišč z dvojno funkcijo (zadrževanje vode in povečanje biodiverzitete), trajnostno upravljanje z obrečnimi gozdovi za povečanje zadrževalne sposobnosti.

5.4.7. Prednostna usmeritev 4: Medsektorsko povezovanje

Cilj: vzpostaviti trajne in učinkovite povezave med kmetijstvom ter ostalimi gospodarskimi in družbenimi dejavnostmi za doseganje sinergijskih učinkov in krepitev konkurenčnosti kmetijskega sektorja.

Kazalnik 1 Število izvedenih projektov spodbujanja povezovanja kmetijstva z drugimi panogami oz. sektorji	
Izhodiščna vrednost 2024	0
Pričakovana vrednost 2034	5

Trajno sodelovanje med kmetijskim in drugimi sektorji je ključno za dolgoročni razvoj in ohranjanje kmetijske dejavnosti. S povezovanjem se krepi moč celotnega lokalnega gospodarstva, zato je pomembno, da občina vlaga in spodbuja vse oblike povezovanja. **Povezovanje kmetijstva s turizmom** bo pripomoglo k razvoju novih poslovnih priložnosti, kot so inovativni turistični produkti na podeželju, turizem na kmetijah in trženje kakovostnih lokalnih pridelkov in izdelkov. Kmetijstvo v občini že zavzema pomembno vlogo enega od stebrov oblikovanja turistične ponudbe. Kmetijski pridelki in izdelki skupaj z ostalimi storitvami in kmetijsko kulturno krajino predstavljajo pomemben del turistične ponudbe, ki jo je mogoče nadgraditi in oblikovati turistične produkte z višjo dodano vrednostjo. **Sodelovanje z izobraževalnim sektorjem** je pomembno za prenos znanja in razvoj kadrov v kmetijstvu. Srednje kmetijske šole in fakultete imajo zahtevno in pomembno vlogo pri ohranjanju in razvoju kmetijstva. Njihova kakovost vpliva tudi na odločitve mladih za izbiro poklica kmeta, za prevzem domačih kmetij oziroma vzpostavitev novih kmetij, kar posledično vpliva na trajnost kmetijskega sektorja. Potreba izobraževalnih ustanov je, da stalno sledijo novostim v kmetovanju in da prilagajajo učne vsebine vključno s praktičnim izobraževanjem novim potrebam na terenu. V Šempetru pri Gorici v okviru Šolskega centra Nova Gorica uspešno deluje edina srednja kmetijska šola na Primorskem - Biotehniška šola Šempeter pri Gorici, katere začetki segajo v 70. leta prejšnjega stoletja. Na šolskem posestvu, ki se razprostira na 19 hektarjih, in v specializiranih učilnicah (npr. v

laboratoriju, vinski kleti, prostoru za predelavo, degustacijski sobi, čebelnjaku, pokritih zelenjadarskih površinah in strojni lopi) dobijo dijaki širok nabor izkušenj in znanj.

V Vipavi v okviru Univerze v Novi Gorici deluje Fakulteta za vinogradništvo in vinarstvo, ki od leta 2006 izvaja dodiplomski in magistrski študij programa vinogradništvo in vinarstvo. V sklopu programa študentje pridobivajo tako teoretične kot praktične izkušnje tudi s področja trženja vina. Tako srednja šola kot fakulteta sta vključeni v številne projekte, tudi mednarodne, in sodelujeta z ostalimi kmetijskimi institucijami in lokalnimi skupnostmi.

Sodelovanje z znanstvenimi institucijami je pomembno, saj omogoča hitrejši prenos inovacij v prakso in razvoj novih tehnoloških rešitev, prilagojenih potrebam kmetij. Raziskovalne institucije lahko s pomočjo kmetij izvajajo aplikativne raziskave, kmetije pa pridobijo dostop do najnovejših dognanj in tehnologij. Takšno sodelovanje je posebej pomembno pri razvoju trajnostnih praks in prilagajanju na podnebne spremembe. Sodelovanje za potrebe genskih bank bo omogočilo ohranitev starih sort, biotske pestrosti in razvoj novih sort, prilagojenih na spremenjene lokalne podnebne razmere, kar bo kmetijam pomagalo pri ohranjanju pridelkov tudi ob neugodnih razmerah. Razvoja **umetne inteligence** in njene uporabe tudi v kmetijstvu ni mogoče zaustaviti. Neupoštevanje tega vidika razvoja pomeni zaostajanje v konkurenčnosti na globalnem trgu, večjo ranljivost za podnebne spremembe, nadaljevanje pretirane porabe naravnih virov in manjšo prehrambno varnost. V kontekstu uporabe umetne inteligence v kmetijstvu je kibernetska varnost postala kritično področje, saj pametni kmetijski sistemi prinašajo specifična varnostna tveganja povezana s šibko varnostno zaščito podatkov. Za omilitev teh tveganj je nujno ob vpeljavi upoštevati vse vidike zagotavljanja varnosti pred kibernetskimi vdori, zato je pred uvajanjem umetne inteligence nujno izobraževanje kmetov o osnovnih kibernetskih varnostnih praksah in ne zgolj o uporabi in uporabnosti tovrstnih orodij. Medsektorsko sodelovanje tudi krepi **družbeno vlogo kmetijstva**, saj povečuje razumevanje pomena lokalne pridelave hrane in prispeva k ohranjanju kulturne krajine. To ima pozitiven učinek na **ugled kmetijstva v družbi** in posledično na podporo javnosti kmetijskemu sektorju.

5.4.7.1. Ukrep 4.1: Povezovanje kmetijstva in turizma

Povezovanje kmetijstva in turizma

Povezovanje kmetijstva in turizma je ključno za trajnostni razvoj tako kmetijskega sektorja kot tudi turistične ponudbe v občini. Kmetijstvo predstavlja temeljne sestavine podeželske kulturne krajine in bogate kulturne dediščine, ki sta ključna za razvoj turizma. Z integracijo kmetijskih dejavnosti v turistično ponudbo se ustvarjajo nove poslovne priložnosti, ki spodbujajo rast lokalnega gospodarstva, povečujejo dodano vrednost kmetijskih pridelkov in krepijo socialno kohezijo znotraj skupnosti.

Kmetije z registriranimi dopolnilnimi dejavnostmi, ki vključujejo turistične dejavnosti, kot so kmečki turizem, degustacije lokalnih pridelkov ter druge aktivnosti na kmetiji, so ključni **nosilci podeželskega turizma**. Turizem obenem ponuja priložnost za trženje kmetijskih pridelkov in izdelkov in pripomore k dvigu njihove dodane vrednosti.

Na podlagi vzpostavljene promocijske znamke prostora Vipavska dolina pridobiva območje iz leta v leto močnejši imidž ugledne **vinsko-kulinarične destinacije**. V prvi vrsti so za to zaslužni kmetje, vinogradniki in vinarji, pa tudi ostali kmetovalci, ki poslovno sodelujejo z lokalnimi gostinci po načelu kratkih dobavnih verig. Strategija razvoja trajnostnega turizma v destinaciji Nova Gorica in Vipavska dolina 2024 – 2030 izpostavlja **turizem hrane** kot enega od treh tržnih segmentov, na katerega se bo osredotočala destinacija, kar kaže na pomembnost kmetijskega sektorja za turistični razvoj območja.

Občina Ajdovščina bo še naprej vlagala v promocijske aktivnosti za dvig prepoznavnosti območja kot vrhunske vinsko-kulinarične destinacije v okviru znamke prostora Vipavska dolina in spodbujala sodelovanje med kmeti, Zavodom za turizem Nova Gorica in Vipavska

dolina, gostinskimi ponudniki, Območno obrtno-podjetniško zbornico Ajdovščina in ostalimi deležniki za skupno oblikovanje produktov in storitev v okviru podeželskega turizma v občini.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Investicije v izboljšanje javne turistične infrastrukture na podeželju; za razvoj podeželskega turizma je potrebno poskrbeti tudi za osnovno in podporno infrastrukturo turistični dejavnosti na kmetijah; npr. urejanje tematskih pešpoti in kolesarskih poti, postavitve informativnih tabel, parkirišč, omogočanje širokopasovnega dostopa do interneta.

Naložbe v promocijsko-prodajne prostore; predstavljajo pomembno infrastrukturo za neposredno povezovanje lokalnih kmetijskih pridelovalcev s potrošniki in turisti, kjer lahko na enem mestu predstavljajo in prodajajo svoje proizvode ter tako krepijo prepoznavnost lokalne ponudbe. Ti prostori lahko delujejo kot stičišča, kjer se prepletajo ponudba lokalnega kmetijstva, tradicionalnih obrti in turističnih storitev, kar omogoča ustvarjanje celovite izkušnje za obiskovalce in višjo dodano vrednost lokalnim proizvodom.

Razvoj in promocija turističnih produktov na kmetijah; aktivnosti vključujejo pomoč pri oblikovanju novih vsebin in doživetij, ki ponujajo obiskovalcem avtentično podeželsko izkušnjo, hkrati pa povečujejo dodano vrednost lokalnih pridelkov.

Izobraževanje kmetov za razvoj turističnih dejavnosti; usposabljanja na področjih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, trženja, gostoljubnosti, upravljanja z gosti, delavnice o novih trendih v turistični ponudbi, kot so ekološki turizem in turizem doživetij.

Spodbujanje sodelovanja med kmetijami in turističnimi organizacijami; povezovanje z javnim zavodom in s turističnimi agencijami za potrebe oblikovanja produktov in storitev.

Izdelava promocijskih materialov

Trženje lokalnih pridelkov v okviru turističnih prireditev

Organizacija vinsko-kulinaričnih turističnih prireditev

Organizacija in podpora izvedbi festivalov, sejmov in tematskih dogodkov, ki so osredotočeni na kmetijsko dediščino območja; npr. festivali avtohtonih vin, festival marelic, češenj

Organizacijo dogodkov, katerih cilj je krepiti dediščino in tradicije lokalnega kmetijstva, ohranjati in promovirati lokalno identiteto in kmetijske produkte

5.4.7.2. Ukrep 4.2: Povezovanje kmetijstva in izobraževalnih institucij

Povezovanje kmetijstva in izobraževalnih institucij

Povezovanje kmetijstva z izobraževalnimi institucijami je ključnega pomena za razvoj inovativnih in trajnostnih rešitev v kmetijstvu ter za zagotavljanje potrebnih znanj in veščin mladim generacijam, ki bodo prevzele kmetijsko dejavnost v prihodnosti. Ta ukrep krepi sodelovanje med kmetijami in vzgojnimi ter izobraževalnimi ustanovami na vseh ravneh, od vrtcev, osnovnih in srednjih šol do fakultet, s ciljem izboljšanja prenosa znanja, spodbujanja inovacij in zagotavljanja **usposobljenih kadrov za prihodnost kmetijstva**. Ukrep krepi koncept vseživljenjskega učenja tudi v okviru kmetijstva.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Spodbujanje mladih za izobraževanje in delo v kmetijstvu: predstavljane kmetijstva kot perspektivne poklicne poti, spodbujanje k vpisu na srednjo kmetijsko šolo, organizacija projektnih dni in ekskurzij za šolsko mladino, razvoj podjetniških znanj za uspešno vodenje kmetij, spodbujanje interdisciplinarnega povezovanja med kmetijstvom in drugimi strokami.

Opredelitev kmetijskih poklicev za deficitarne poklice, spodbujanje k vpisu v kmetijske srednje in visoke šole s štipendijami

Promoviranje kmetijstva preko kmetijskih krožkov v vrtcih in osnovnih šolah

Promoviranje novih poklicev povezanih s pametnimi tehnologijami v kmetijstvu

Spodbujanje sodelovanja v izobraževalnem procesu, npr.: izvajanje praktičnega pouka in delavnic na kmetijah, vključevanje kmetov kot mentorjev v izobraževalni proces, razvoj specializiranih programov usposabljanja za potrebe sodobnega kmetijstva, spodbujanje raziskovalnih nalog in projektov študentov na kmetijah.

5.4.7.3. Ukrep 4.3: Povezovanje kmetijstva in znanosti

UKREP 4.3

Povezovanje kmetijstva in znanosti

Povezovanje kmetijstva in znanosti je ključnega pomena za uspešno prilagoditev kmetijstva na podnebne spremembe, povečanje produktivnosti, ohranjanje biotske raznovrstnosti in uvajanje inovacij v pridelavo hrane. Sodelovanje s strokovnjaki iz raziskovalnih inštitutov, univerz in drugih znanstvenih organizacij omogoča prenos najnovejših znanstvenih dognanj in tehnologij neposredno v kmetijsko prakso, kar prispeva k večji učinkovitosti, trajnosti in konkurenčnosti kmetijskih gospodarstev.

Z vlaganjem v tovrstno povezovanje se kmetijam omogoči dostop do naprednih raziskav in novih kmetijskih praks, ki izboljšajo upravljanje z naravnimi viri, optimizirajo proizvodne procese ter pomagajo pri prilagajanju na spremenljive podnebne razmere. Ukrep vključuje podporo za izvedbo pilotnih projektov, v katerih bodo testirane inovativne rešitve na terenu, ter vzpostavljanje *Living Labs* – raziskovalnih okolij, v katerih se bodo v realnih pogojih preizkušale nove tehnologije, prakse in pristopi k trajnostnemu kmetovanju.

Povezovanje z znanstvenimi institucijami omogoča tudi boljše razumevanje in lažje uvajanje novih sort, ki so bolj odporne na podnebne spremembe, bolezni in škodljivce, pa tudi netradicionalnih kultur, kot je npr. gojenje alg na kmetijah. Kmetijski raziskovalci že preučujejo tropske invazivne vrste in škodljivce, ki se bodo zaradi globalnega segrevanja verjetno širili proti severu, kar bo zahtevalo razvoj novih metod za njihovo zatiranje in prenos novih znanj do kmetov. Pomemben del tega ukrepa je tudi podpora genskim bankam, ki bodo omogočile ohranjanje starih, tradicionalnih sort in njihov razvoj za prilagoditev na lokalne podnebne razmere. Z vzpostavitvijo trajnih raziskovalnih povezav med kmetijami in znanstvenimi ustanovami se zagotavlja tudi prenos znanja o novih tehnologijah in digitalizaciji v kmetijstvu. Razvoja umetne inteligence in njene uporabe tudi v kmetijstvu ni mogoče zaustaviti. Neupoštevanje tega vidika razvoja pomeni zaostajanje v konkurenčnosti na globalnem trgu, večjo ranljivost za podnebne spremembe, nadaljevanje pretirane porabe naravnih virov in manjšo prehrabno varnost. V kontekstu uporabe umetne inteligence v kmetijstvu je kibernetska varnost postala kritično področje, saj pametni kmetijski sistemi prinašajo tudi specifična varnostna tveganja povezana s šibko varnostno zaščito podatkov. Potencialne grožnje lahko vključujejo krajo podatkov o pridelkih in razmerah, ki bi konkurentom dala konkurenčno prednost, manipulacijo podatkov, ki vodi do napačnih priporočil in posledično slabših pridelkov. Za omilitev teh tveganj je nujno ob vpeljavi upoštevati vse vidike zagotavljanja varnosti pred kibernetskimi vdori, zato je pred uvajanjem umetne inteligence na kmetiji nujno izobraževanje kmetov o osnovnih kibernetskih varnostnih praksah in ne zgolj o uporabi in uporabnosti tovrstnih orodij.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Izvedba pilotnih projektov za preizkušanje inovacij v praksi; podpora in izvedba pilotnih projektov, kjer se testirajo nove tehnologije, prakse in rešitve na kmetijah.

Spodbujanje raziskav in razvoja novih sort ter zaščita genskih bank; podpora raziskovalnim projektom, ki se osredotočajo na razvoj novih, bolj odpornih in prilagodljivih sort kmetijskih pridelkov, kot tudi ohranjanje genskih bank za stare in ogrožene sorte.

Izobraževanje in usposabljanje kmetov za uporabo novih tehnologij; organizacija izobraževalnih programov in delavnic, namenjenih kmetom, za boljše razumevanje in implementacijo najnovejših znanstvenih dognanj, tehnologij in inovativnih praks. To vključuje področja, kot so precizno kmetijstvo, uporaba pametnih senzorjev, biotehnologija in trajnostne metode pridelave, kibernetika varnost.

Spodbujanje sodelovanja med kmetijami, raziskovalnimi inštituti in podjetji; spodbujanje tesnejšega sodelovanja med kmetijami, raziskovalnimi ustanovami, agroživilskimi podjetji in industrijo, da bi omogočili hitrejši prenos raziskav v prakso. **Krepitev inovacij** preko spodbujanja aplikativnih raziskav za reševanje praktičnih izzivov na kmetijah in razvoj inovativnih živil ter uvajanje novih produktov.

5.4.8. Prednostna usmeritev 5: Ohranjanje tradicij, kulturne dediščine in podeželske krajine

Cilj: Celostno ohranjanje in razvoj podeželske kulturne dediščine ter tradicionalne krajine z namenom krepitev lokalne identitete, trajnostnega razvoja podeželja in večje kakovosti življenja.

Kazalnik 1 Število izvedenih projektov ohranjanja kulturne dediščine in podeželske krajine	
---	--

Izhodiščna vrednost 2024	0
--------------------------	---

Pričakovana vrednost 2034	5
---------------------------	---

Celostno ohranjanje podeželske kulturne dediščine ter tradicionalne kulturne krajine je ključnega pomena za **krepitev lokalne identitete**, trajnostni razvoj podeželja in izboljšanje kakovosti življenja. Ta prednostna naloga stremi k **ohranjanju kulturne krajine in tradicij**, ki so globoko povezane s kmetijsko dejavnostjo, ter k **revitalizaciji podeželskih objektov** kot pomembnega dela lokalne dediščine.

Posebna pozornost je namenjena ohranjanju **tradicionalnih kmetijskih praks** in z njimi povezanih znanj ter običajev, ki so oblikovali značilno kulturno krajino. To vključuje košnjo, pašništvo, terasiranje in druge značilne metode kmetovanja, ki preprečujejo zaraščanje zemljišč in degradacijo tal. Pomembno vlogo pri tem imajo **tipični krajinski elementi**, kot so suhozidni zidovi, ki ne prispevajo le k biotski raznovrstnosti, temveč tudi k estetski vrednosti podeželja in lokalni kulturni identiteti.

Vlaganje v obnovo tradicionalnih kmetijskih objektov, kot so mlini, kleti, kašče, hlevi, sušilnice, pastirske hiške, vinogradniška zavetišča in gruntne bajte omogoča ohranjanje pomembnih zgodovinskih struktur lokalne arhitekture. Revitalizacija teh objektov ne služi le ohranjanju kulturne dediščine, temveč odpira tudi nove priložnosti za razvoj podeželskega turizma in povečuje prepoznavnost ter vrednost lokalnih kmetijskih proizvodov.

Pomembno vlogo pri ohranjanju žive kulturne dediščine imajo dogodki in festivali, ki predstavljajo lokalne tradicije, tako kmetovanja kot tudi obrti, ki so povezane s kmetovanjem. Poleg tega, da omogočajo medgeneracijski prenos znanj in veščin tradicionalnega kmetovanja in rokodelstva, oživljajo podeželska območja, ustvarjajo nove turistične produkte in privabljajo obiskovalce.

5.4.8.1. Ukrep 5.1: Podpiranje ohranjanja pridelave starih in avtohtonih sort

Podpiranje ohranjanja pridelave starih in avtohtonih sort

Ukrep spodbuja **pridelavo starih sort** sadja (npr. lokalne sorte marelic), grozdja (avtohtone sorte zelen, pinela, klarnica, ...) in zelenjave (npr. radič), ki so neločljivo povezane z lokalno zgodovino, tradicijo in načinom življenja preteklih generacij, saj so bile skozi stoletja oblikovane in prilagojene specifičnim podnebnim in talnim pogojem. Ohranjanje teh sort ne le ohranja dragoceno genetsko dediščino, temveč prispeva k trajnosti kmetijstva, saj te sorte bolje prenašajo lokalne podnebne razmere, so bolj odporne na bolezni in škodljivce, kar omogoča bolj naravno in trajnostno kmetovanje. Stare sorte so pogosto manj zahtevne glede umetnih gnojil in pesticidov, kar prispeva k večji ekološki vrednosti teh pridelkov. Poleg ohranjanja kmetijske tradicije, stare sorte sadja, grozdja in zelenjave omogočajo **razvoj unikatnih lokalnih proizvodov**, ki temeljijo na dediščini in so usmerjeni v sodobne tržne potrebe.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Podpora kmetom pri ohranjanju starih sort; spodbujanje ohranjanja in širjenje pridelave. **Organizacija delavnic, seminarjev in izobraževalnih programov**, ki kmete in druge zainteresirane strani poučujejo o zgodovinskih in tradicionalnih tehnikah pridelave in predelave starih sort.

5.4.8.2. Ukrep 5.2: Spodbujanje pridelave semenskega materiala kmetijskih rastlin

Spodbujanje pridelave semenskega materiala kmetijskih rastlin

Ukrep je namenjen povečanju lokalne samooskrbe s semeni in ostalim semenskim materialom in krepitvi trajnostne prakse pridelave semenskega materiala na kmetijskih gospodarstvih. Spodbujanje te pridelave bo prispevalo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in zmanjšanju odvisnosti od komercialnih semenskih virov.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Raziskovalno-razvojne aktivnosti; sodelovanje s strokovnimi institucijami pri karakterizaciji in razvoju lokalnih sort, razvoj sodobnih metod za izboljšanje kakovosti pridelanega semenskega materiala

Organizacija strokovnih delavnic o tehnikah pridelave, čiščenja in shranjevanja semen

Naložbe v prostore in opremo za čiščenje in shranjevanje semen

Spodbujanje semenske izmenjave med kmetijami

Vzpostavitev lokalnih semenskih bank in zbirk

5.4.8.3. Ukrep 5.3: Podpiranje obnove in revitalizacije kmetijskih in podeželskih dediščinskih objektov ter krajine

Podpiranje obnove in revitalizacije kmetijskih in podeželskih dediščinskih objektov ter krajine

Ukrep se osredotoča na vlaganje v obnovo in revitalizacijo kmetijskih in podeželskih dediščinskih objektov ter krajine, kar omogoča ohranjanje kulturne identitete in tradicij, ki so temelj lokalnega kmetijstva. Obnova teh objektov, kot so mlini, pastirske hiške, vinogradniška zavetišča in drugi dediščinski kmetijski objekti, preprečuje njihovo propadanje in izgubo, hkrati pa krepi povezavo med preteklostjo in sodobnim življenjem na podeželju. Revitalizacija podeželske krajine vključuje ohranjanje in obnavljanje tipičnih krajinskih elementov, kot so npr. terasirane površine in suhozidni zidovi. Z obnovo in revitalizacijo podeželskih dediščinskih objektov in krajine se obenem krepi gospodarski razvoj podeželja, saj oživljeni dediščinski objekti in krajine ustvarjajo nove možnosti za razvoj podeželskih turističnih produktov.

Izpostavljene vsebine ukrepa

Obnova in zaščita dediščinskih kmetijskih objektov; vključuje vlaganje v obnovo tradicionalnih kmetijskih objektov, kot so mlini, kleti, kašče, sušilnice, pastirske hiške, vinogradniška zavetišča in druge značilne podeželske stavbe.

Revitalizacija podeželske krajine; aktivnosti, ki se osredotočajo na obnavljanje in ohranjanje tipičnih krajinskih elementov, kot so terasirane površine, suhozidni zidovi.

5.5. Strateški projekti občine

V procesu oblikovanja strategije razvoja kmetijstva do leta 2034 je Občina Ajdovščina določila ključne strateške projekte na svojem območju. Občina pri teh projektih nastopa v dvojni vlogi – pri nekaterih kot nosilka in investitorica, pri drugih pa kot partnerska institucija oziroma ključni deležnik.

Izpostavljeni projekti so:

- Zasaditev mejic/protivetrnih pasov
- Sanacija javnega lokalnega namakalnega sistema Namakalni razvod Vogršček (polje Črniče – Perovlek)
- Izgradnja javnega lokalnega namakalnega sistema zgornje Vipavske doline
- Nadgradnja E-platforme Tržnica na borjaču in sistema podpore kratkim dobavnim verigam
- EXPO Vipavska dolina v Ajdovščini
- Biotehnološki inkubator v Parku znanja v Ajdovščini
- Nadgradnja Učnega centra Brje v multifunkcionalni skupni predelovalni obrat
- Borze živil (srečanja med ponudniki in dobavitelji: javni zavodi, HoReCa sektor, trgovine)

Uspešna izvedba določenih projektov temelji na predpostavki dobrega sodelovanja občin Ajdovščina, Vipava, Renče-Vogrsko, Miren-Kostanjevica in Mestne občine Nova Gorica ter drugih zainteresiranih občin in ostalih deležnikov.

Pomembno je izpostaviti pobudo za ustanovitev Sveta za kmetijstvo, v katerem bodo sodelovali župani občin, ki so skupaj pristopile k pripravi občinskih strategij za razvoj kmetijstva. **Svet za kmetijstvo** bo najprej spodbudil vzpostavitev mreže podpornih služb za razvoj kmetijstva v Vipavski dolini in na goriškem Krasu, s čimer želi ustvariti učinkovito podporno okolje za kmete in celostni razvoj kmetijstva v regiji.

6. URESNIČEVANJE STRATEGIJE

6.1. Sprejem strategije

Strategijo razvoja kmetijstva v občini Ajdovščina do leta 2034 sprejme Občinski svet Občine Ajdovščina kot temeljni dokument za dolgoročni usmerjeni razvoj kmetijstva v smeri krepitve prehranske varnosti in lokalne samooskrbe.

6.2. Izvajanje strategije

Ključni deležniki za izvedbo strategije so kmetijska gospodarstva v občini, katerim pa je potrebno nuditi pomoč v okviru storitev podpornega okolja. Nosilci posameznih projektov v okviru določenih ukrepov so tudi drugi deležniki, med drugimi Občina Ajdovščina in ostale institucije podpornega okolja in organizacije, ki predstavljajo preostale člene v prehranski verigi.

Občina Ajdovščina bo za potrebe izvajanja strategije pripravila akcijske načrte, in sicer v letih 2025, 2028 in 2031.

6.3. Možni viri financiranja

Načinov izvajanja ukrepov ni mogoče natančno določiti niti finančno ovrednotiti. Virov za izvajanje strategije je več:

- Strateški načrt skupne kmetijske politike za Slovenijo 2023-2027
- Občinska proračunska sredstva za projekte vezane na Pravilnik o ohranjanju in razvoju kmetijstva in podeželja v Občini Ajdovščina
- Občinska proračunska sredstva za investicije
- EU sredstva (čezmejni programi, programi skupnosti (HORIZON, LIFE, ...))
- Sredstva mehanizma CLLD/LEADER preko LAS Vipavska dolina
- Slovenski regionalni razvojni sklad
- Drugi viri

6.4. Spremljanje strategije

Za spremljanje izvajanja strategije je zadolžen Oddelek za gospodarstvo in razvojne zadeve Občine Ajdovščina. Spremljanje bo potekalo s pomočjo kazalnikov, ki so opredeljeni pri vsakem ukrepu, na podlagi vmesnih poročil. Vmesna poročila so predvidena v letih 2027, 2030 in 2035.

7. ZAKLJUČEK

Kljub temu, da je strateški razvoj kmetijstva v domeni države, lahko lokalne skupnosti s svojim delovanjem in občinskimi prostorskimi in razvojnimi usmeritvami pomembno prispevajo k stanju v kmetijstvu na svojem območju in v tem oziru predstavljajo pomemben člen podpornega okolja za kmete.

Pričujoča Strategija razvoja kmetijstva v občini Ajdovščini do leta 2034 je načrt razvoja za naslednjih devet let. Je ena od petih občinskih strategij v Vipavski dolini, ki so se pripravljale vzporedno, saj je skupna vizija občin: Ajdovščina, Vipava, Nova Gorica, Renče Vogrsko in Miren – Kostanjevica, da v medsebojnem sodelovanju oblikujejo dinamično in inovativno kmetijstvo.

Strategija je nastala na podlagi temeljite analize stanja, ki jo je izdelala Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani v letu 2023. Ta je podala ugotovitve, kje so kje so glavne prednosti in slabosti ter nevarnosti in priložnosti občine Ajdovščina na področju kmetijstva.

Temelji na temelji na opredelitvi strateškega cilja, ki se ga bo dosegalo v okviru petih prednostnih usmeritev, ki zajemajo razvojna področja z različnimi vsebinskimi poudarki, ki pa se medsebojno povezujejo in dopolnjujejo. Za vsako od petih prednostnih usmeritev so opredeljeni cilji in kazalniki, ki jih je potrebno zasledovati pri izvajanju aktivnosti. V okviru prednostnih usmeritev so opredeljeni ukrepi, ki bodo prispevali k doseganju ciljev. Znotraj ukrepov so že izpostavljen določeni predlogi aktivnosti oz. vsebine, ki se bodo izvajale v okviru projektov. Aktivnosti in vsebine se bodo tekom izvajanja dopolnjevale.

Vzpostavitev učinkovitega podpornega okolja za razvoj kmetijstva je v strategiji opredeljena kot horizontalen ukrep, od njegove izvedbe je odvisna uspešnost ostalih ukrepov v okviru petih prednostnih nalog, zato mu je potrebno nameniti veliko pozornost.

Vsi projekti in aktivnosti v okviru posameznih ukrepov in horizontalnih ukrepov morajo izboljšati kazalnike na ravni ciljev prednostnih usmeritev in tako prispevati k uresničevanju strateškega cilja in doseganju treh kazalnikov na strateški ravni.

Viri za uresničevanje strategije so različni, manjši delež predstavljajo občinska sredstva. Učinkovit sistem podpornega okolja bo omogočil kmetijskim gospodarstvom, občinam in ostalim deležnikom v prehranski verigi dostop tudi do ostalih virov; nacionalnih in evropskih sredstev.